

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Project)

เรื่อง การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอด
(Super Aged Society)

จัดทำโดย กลุ่มที่ 5 รุ่นที่ 99

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2567
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project)

เรื่อง การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอด
(Super Aged Society)

จัดทำโดย กลุ่มที่ 5 รุ่นที่ 99

1. นายคงศักดิ์ บุรณะกุล
2. นางสุภาภรณ์ จุลละสุภา
3. นางอ้อยทิพย์ โต้ะหมัดและ
4. นายภาณุพงศ์ แสงคำ
5. นายชัยพิชิต สอนสมนึก
6. นางเอกอนงค์ บัวมาศ
7. นางกัลยาณี บุญธรรม
8. นางนงลักษณ์ เชื้อภักดี
9. นางมณฑกา ธีรชัยสกุล
10. นายอภิศักดิ์ สรวิสูตร

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2567

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารผลงานกลุ่มนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง
: ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

จุฬา สุขมานพ

อาจารย์ที่ปรึกษา

สุชาดา ไทยบรรเทา

อาจารย์ที่ปรึกษา

บรรจงจิตต์ อังศุสิงห์

อาจารย์ที่ปรึกษา

दनัยรัฐ ฅนบดีธรรมจารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) แล้ว คือ เป็นสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่งผลให้ประชากรช่วงอายุวัยทำงานมีสัดส่วนที่ลดลง สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตอันเกิดจากการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยังก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคม เนื่องผู้สูงอายุหรือวัยเกษียณขาดรายได้หรือมีรายได้น้อยลงทำให้คุณภาพชีวิตลดลง ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งอาจมีโรคประจำตัวที่ต้องให้การดูแลด้านสุขภาพ จึงเป็นภาระของบุตรหลานต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาทางการแพทย์ ปัญหาผู้สูงอายุจึงเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลจำเป็นต้องมีแผนงานที่ชัดเจน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการสังคมที่เพียงพอ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีความเสมอภาคและเป็นธรรม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนระยะยาวในการเตรียมความพร้อมสำหรับกลุ่มวัย 40-59 ปี ก่อนที่ประเทศจะเข้าสู่สภาวะสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

แม้ภาครัฐจะมีการกำหนดแผนระดับประเทศคือ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุมาหลายระยะแล้ว แต่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศอื่นที่พัฒนาแล้วและประเทศในภูมิภาคอาเซียน ขณะที่ระดับรายได้ต่อหัวและระดับการศึกษาของไทยยังต่ำกว่าประเทศอื่นที่ได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ดังนั้นผลจากการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงอายุของประเทศไทยจึงสร้างผลกระทบที่รุนแรงกว่าในหลายประเทศ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้กำลังแรงงานและผลิตผลลดลง ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และการใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ และหากพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในภาพรวมจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุยังเป็นไปค่อนข้างช้าเมื่อเทียบกับความเร็วของการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นที่น่าวิตกว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคตอาจจะประสบปัญหาที่รุนแรงขึ้นกว่าปัจจุบัน เนื่องจากประชากรสูงอายุนั้นต่อไปจะเป็นคลื่นมนุษย์ที่มีขนาดใหญ่มาก หากขาดการเตรียมตนเองให้พร้อม หวังที่จะรอรระบบที่พัฒนาขึ้นจากภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันการณ์ และไม่สามารถรองรับได้อย่างทั่วถึง

คณะผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษาประเด็น การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีแนวทางในการบริหารจัดการและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดอย่างมีคุณภาพ โดยวิเคราะห์ต่อจากแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) ซึ่งมีข้อเสนอเชิงนโยบาย มี 7 ประเด็น 10 แนวทาง ดังนี้

ประเด็นที่ 1 พัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ มีแนวทางคือ 1) การส่งเสริมการออม 2) การปรับปรุงกฎหมายแรงงาน ระบบภาษีและการประกันตน

ประเด็นที่ 2 ขยายอายุเกษียณและส่งเสริมการทำงานต่อเนื่อง มีแนวทางคือ 1) สร้างโอกาสการทำงาน/ขยายอายุเกษียณเป็น 65 ปี 2) พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานและทักษะด้านดิจิทัลผ่าน ระบบสัญญาจ้างที่เป็นธรรมและจูงใจเจ้าของกิจการ 3) โครงการเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพสำหรับผู้มีอาชีพก่อนเกษียณ 5 ปี

ประเด็นที่ 3 รมรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ มีแนวทางคือ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในถิ่นที่อยู่ มีการรวมกลุ่ม ส่งเสริมศักยภาพและการมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

ประเด็นที่ 4 รักษาคุณค่า นิยมของสังคมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน มีแนวทางคือ ส่งเสริมให้สังคม และชุมชนเรียนรู้และร่วมกันดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน ผ่านการศึกษา และกิจกรรมประเพณี

ประเด็นที่ 5 ส่งเสริมการให้ความรู้และพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ มีแนวทางคือ การส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลผ่าน digital platform เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

ประเด็นที่ 6 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีและพฤติกรรมสุขภาพพึงประสงค์ในชุมชน มีแนวทางคือ ชุมชนสูงวัยสุขภาพดี (Golden Years Community) ชุมชนต้นแบบด้านพฤติกรรมสุขภาพวิถีชุมชน

ประเด็นที่ 7 เร่งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ มีแนวทางคือ การพัฒนาเมือง/ชุมชน ภายใต้แนวคิด Age-Friendly City และมีกลไกการขับเคลื่อนข้อเสนอฯ ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล (Policy Advocacy) เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ของข้อเสนอได้กำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบและหน่วยงานบูรณาการที่เกี่ยวข้องในแต่ละแนวทาง/วิธีดำเนินการ และมีกรอบระยะดำเนินการแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (1ปี) ระยะกลาง (3ปี) และระยะยาว (5ปี)

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานกลุ่ม (Group Project) เรื่อง การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอด (Super Aged Society) จัดทำโดยคณะผู้ศึกษากลุ่มที่ 5 รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ประจำปี 2567

ขอขอบพระคุณอาจารย์จุฬา สุขมานพ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มที่ 5 อาจารย์สุชาติ ไทยบรรเทา อาจารย์บรรจงจิตต์ อังศุสิงห์ และอาจารย์दनัยรัฐ ธนบดีธรรมจารี คณะอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณอย่างสูง ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำแนวคิด รวมถึงการแก้ไขข้อบกพร่อง ในการจัดทำรายงานเรื่องนี้ จนรายงานสมบูรณ์ ครบถ้วนเล่มนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ และวิทยากรที่ได้ให้คำแนะนำ บรรยายถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ และแลกเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ตลอดระยะเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้

ขอขอบคุณสำนักงาน ก.พ. และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรครั้งนี้ รวมทั้งเพื่อน นบส.1 รุ่นที่ 99 ที่ให้การช่วยเหลือตลอดการฝึกอบรมในครั้งนี้ด้วย

คณะผู้ศึกษา กลุ่มที่ 5

14 พฤษภาคม 2567

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
สารบัญแผนภูมิ	ฅ
1.สภาพทั่วไปของปัญหา	1
2.การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศในอนาคต	5
3.การศึกษาที่เกี่ยวข้อง	8
4.ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)	21
5.สรุปภาพรวม (Policy Brief)	35
บรรณานุกรม	36
ภาคผนวก	38
คณะผู้จัดทำ	39

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2593	2
---	---

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แผนภาพแสดงพีรามิดประชากรแยกเพศชายและหญิงของประเทศไทยปี 2565	2
ภาพที่ 2	แผนภาพแสดงสัดส่วนประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปและ 65 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2493-2593	3
ภาพที่ 3	แผนภาพแสดงแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2545-2564	4
ภาพที่ 4	แผนภาพแสดงแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งประเทศ	5
ภาพที่ 5	แผนภาพสรุปภาพรวมของแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)	11
ภาพที่ 6	แผนภาพแสดงการจัดกลุ่ม กรอบ 8 ด้านของเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุใน 3 องค์กรประกอบ	19
ภาพที่ 7	แผนภาพแสดงปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	26

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ ที่ 1 แสดงดัชนีพัฒนาพลังผู้สูงอายุไทยจำแนกตามด้านและเพศ

14

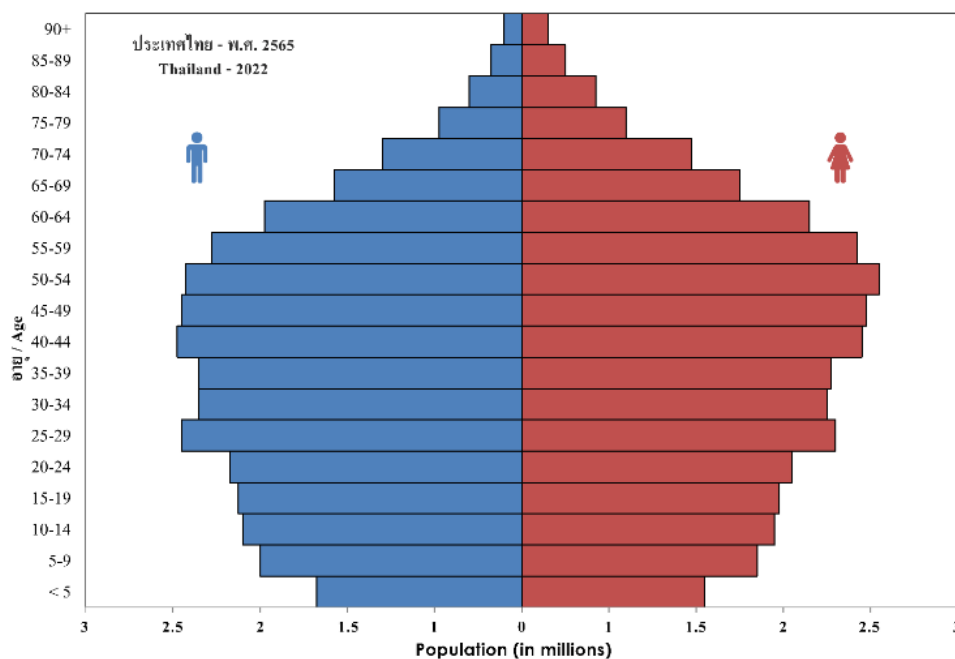
1. สภาพทั่วไปของปัญหา

1.1. ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี 2548 โดยในขณะนั้นประเทศไทยมีประชากรตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 10.4 ซึ่งขณะนั้นมีการคาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้าคือ ในปี พ.ศ. 2568 สังคมไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งพิจารณาจากจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไปเกินกว่าร้อยละ 14 และคาดว่าในปี 2571 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุเกิน 60 ปี สูงถึงร้อยละ 23.5 อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้วตั้งแต่ปี 2565 (เร็วกว่าการคาดการณ์ 3 ปี) โดยมีประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนถึง 13,358,751 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ⁽¹⁾ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย 66 ล้านคน ในปี 2565⁽²⁾ ระบุจังหวัดที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ลำปาง แพร่ และลำพูน ซึ่งมีอัตราผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 26 ของประชากรทั้งหมด และ จังหวัดที่มีอัตราผู้สูงอายุต่ำสุด 3 อันดับท้ายสุดคือ นครราชสีมา ปัตตานี และยะลา ซึ่งมีอัตราผู้สูงอายุต่ำกว่าร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด

ประชากรไทยโดยภาพรวมมีอัตราเพิ่มติดลบ (ประชากรลดลง) แต่ประชากรสูงอายุกลับกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก โดยในอีก 20 ปีข้างหน้า (นับจากปี 2565) ประชากรไทยจะลดลงจาก 66 ล้านคน เหลือเพียง 60 ล้านคนขณะที่ประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มจาก 13 ล้านคน เป็น 19 ล้านคน และในอีก 10 ปี ข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศสังคมสูงวัยระดับสุดยอดที่มีประชากรวัย 60 ปี ขึ้นไปถึงร้อยละ 28 ซึ่งถือว่าใช้เวลาน้อย⁽³⁾ หากเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศที่เป็นคลื่นระลอกแรกของสังคมผู้สูงอายุซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วใช้เวลาค่อนข้างมากกว่าจะถึงสังคมสูงวัย เช่น ฝรั่งเศส ใช้เวลา 115 ปี สวีเดน 85 ปี ออสเตรเลีย 73 ปี สหรัฐอเมริกา 69 ปี ทำให้ประเทศเหล่านี้มีเวลาปรับตัวปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างพอเพียง

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ทุกมาตรวัดต่างชี้ว่า ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วตามประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างกระชั้นชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2566 – 2580 จะเป็นช่วงที่ประชากรอยู่ในช่วงอายุ 40 – 59 ปี ซึ่งเป็นคลื่นมนุษย์ขนาดใหญ่ทยอยเข้าสู่วัยสูงอายุ ปริมาณประชากรดังแสดงในแผนภาพที่ 1 ส่งผลให้จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ดังจะเห็นว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวจากประมาณ 11.7 ล้านคน ในปี 2558 เป็น 22.4 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2583 ดังตารางที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงปิรามิดประชากรแยกเพศชายและหญิงของประเทศไทยปี 2565

ที่มา⁴ ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

(http://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_61.pdf), สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(http://popcensus.nso.go.th/quick_stat1.php?rg=1)

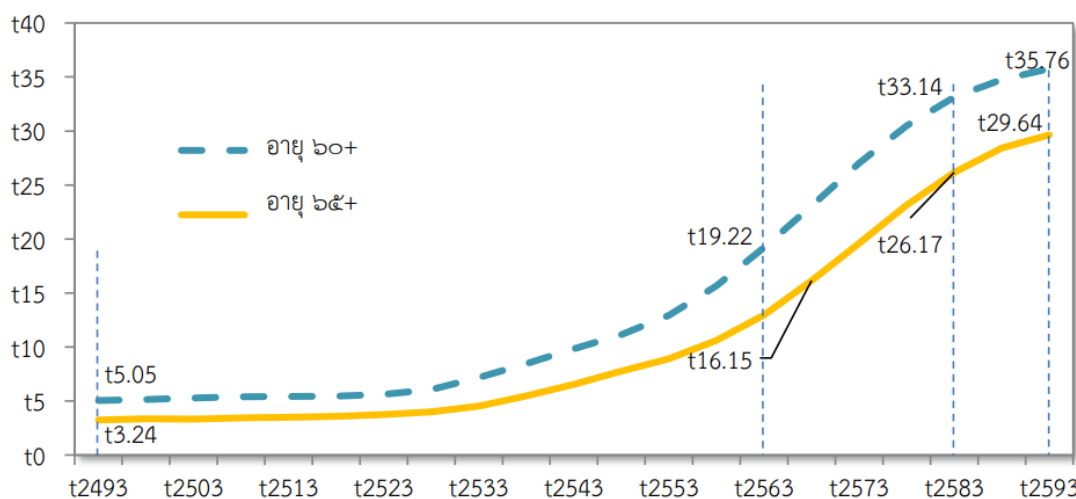
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2593

	๒๕๕๘	๒๕๖๓	๒๕๖๘	๒๕๗๓	๒๕๗๘	๒๕๘๓	๒๕๘๘	๒๕๙๓
จำนวนต่อพัน (การคาดประมาณภาวะเจริญพันธุ์ ระดับปานกลาง)	๓๐,๗๗๐	๓๓,๔๑๓	๓๖,๒๒๓	๓๙,๐๐๘	๒๑,๓๐๗	๒๒,๘๖๖	๒๓,๕๒๒	๒๓,๕๘๓
อัตราส่วนเปรียบเทียบกับปี ๒๕๕๘	๑.๐๐	๑.๒๕	๑.๕๓	๑.๗๖	๑.๙๘	๒.๑๒	๒.๑๘	๒.๑๙

ที่มา: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019). *World Population Prospects: The 2019 Revision*.

ในทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของประชากรสูงอายุจากประชากรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นสัดส่วนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป หรือสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จะเห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2493 เป็นประมาณร้อยละ 20 ในปี พ.ศ.2563 และคาดประมาณว่าจะเพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 33 ในปี พ.ศ. 2583 ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้น

จากร้อยละ 3 เป็นประมาณร้อยละ 16 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 26 ในช่วงเวลาเดียวกัน ดังแผนภาพที่ 2

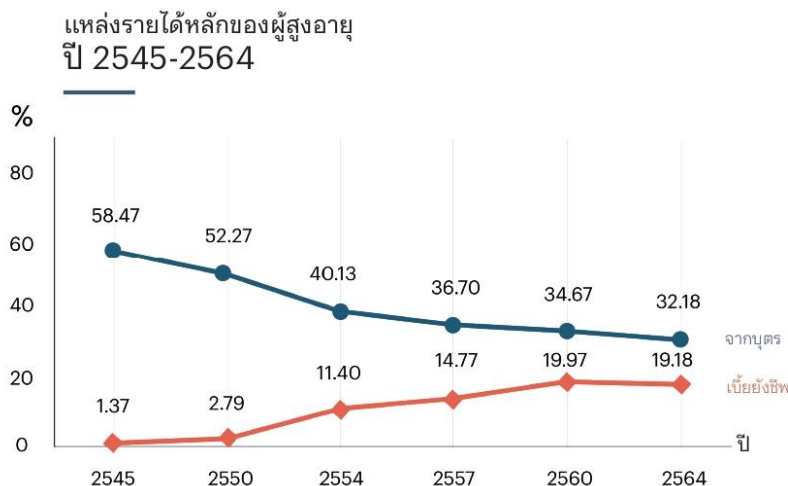

แผนภาพที่ 2 แสดงสัดส่วนประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปและ 65 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2493-2593

ที่มา⁵ : United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019)

1.2 ปัญหาหรือการพัฒนาที่เลือกนั้นมีผลกระทบต่อพื้นที่ / ภาคส่วนใดบ้าง/ ประชาชนกลุ่มใด

การเข้าสู่ภาวะสูงอายุเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด มนุษย์ทุกคนเมื่อมีชีวิตจะต้องเข้าสู่ภาวะชราภาพ ดังนั้นภาวะชราภาพจึงเป็นสถานการณ์ที่ทุกชีวิตต้องเผชิญ แต่เมื่อเกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่อาจหยุดยั้งในภาพของประเทศ จะเกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า “สังคมสูงวัย” (Aged Society) สำหรับประเทศไทย หมายถึง สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิดและจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง ส่งผลให้โอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาได้ ทั้งระดับบุคคลและระดับประเทศลดน้อยลง เพราะประชากรของประเทศอายุยืนขึ้นแต่รายได้น้อยลง ค่าครองชีพและอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นตามเวลาที่เปลี่ยนไป ดังแสดงได้จาก ภาพรวมสัดส่วนของผู้สูงอายุไทยที่พึ่งพาแหล่งรายได้หลักจากการทำงาน และเงินโอนหรือสวัสดิการจากภาครัฐ โดยเฉพาะเบี้ยยังชีพมีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่การพึ่งพารายได้จากบุตรหรือการเกื้อหนุนจากครอบครัวมีแนวโน้มลดลงรายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 3 การพึ่งพารายได้จากเงินออมและทรัพย์สินของผู้สูงอายุไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำ⁽⁶⁾ นอกจากรายได้ที่ลดลง ภาวะชราภาพยังนำมาซึ่งกำลังทางกายหรือสุขภาพที่แย่งตามวัย ส่งผลให้ขาดประชากรวัยแรงงานที่จะสามารถทำงานหนักเพื่อพัฒนาประเทศได้ ฯลฯ ดังนั้นปัญหาสังคมสูงวัย จึงไม่ใช่ปัญหาของใครคนใดคนหนึ่ง หรือภูมิภาคใดเพียงภูมิภาคหนึ่งในประเทศ แต่เป็นปัญหาของทุกคนในประเทศไทย และเป็นภาวะคับขันแห่งชาติ ที่ภาครัฐต้องสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน รวมถึงจะต้องมีการเตรียมการและการบริหารจัดการที่ดีเพียงพอเพื่อรองรับสถานการณ์สังคมสูงวัยของประเทศไทย

แผนภาพที่ 3 แสดงแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2545-2564

ที่มา^๑ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2565

1.3 สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Chapter Summary)

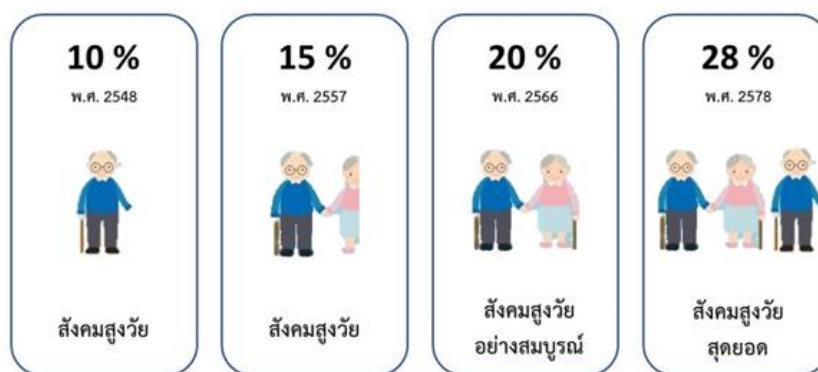
ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) แล้ว คือ เป็นสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่งผลให้ประชากรช่วงอายุวัยทำงานมีสัดส่วนที่ลดลง สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตอันเกิดจากการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยังก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคม เนื่องผู้สูงอายุหรือวัยเกษียณขาดรายได้หรือมีรายได้น้อยลงทำให้คุณภาพชีวิตลดลง ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งอาจมีโรคประจำตัวที่ต้องให้การดูแลด้านสุขภาพ จึงเป็นภาระของบุตรหลานต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาทางการแพทย์ ปัญหาผู้สูงอายุจึงเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลจำเป็นต้องมีแผนงานที่ชัดเจน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการสังคมที่เพียงพอ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีความเสมอภาคและเป็นธรรม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนระยะยาวในการเตรียมความพร้อมสำหรับกลุ่มวัย 40-59 ปี ก่อนที่ประเทศจะเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศในอนาคต

2.1 การคาดการณ์ปัญหาผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติ⁽⁷⁾ ได้ให้นิยามว่า "ผู้สูงอายุ" คือ ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยเป็นการนิยาม นับตั้งแต่อายุเกิด ส่วนองค์การอนามัยโลกยังไม่มี การให้นิยามผู้สูงอายุ โดยมีเหตุผลว่าประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีการนิยามผู้สูงอายุต่างกัน ทั้งนิยามตามอายุเกิด ตามสังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และสภาพร่างกาย (Functional markers) เช่น ในประเทศที่เจริญแล้วมักจัดผู้สูงอายุ นับจากอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุการเกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพของร่างกายโดยผู้สูงอายุอยู่ในช่วง 45 – 55 ปี ส่วนชายสูงอายุอยู่ในช่วง 55 – 75 ปี สำหรับประเทศไทย คำว่า "ผู้สูงอายุ" ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

องค์การสหประชาชาติได้แบ่งสังคมผู้สูงอายุออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) และสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super - aged Society) โดยให้นิยามของระดับต่าง ๆ ซึ่งทั้งประเทศไทย และรวมทั้งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้ความหมายเดียวกันในนิยามของทุกระดับของสังคมผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) คือ การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง มากกว่า 10% ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ 2) สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) คือ เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20% หรือประชากรอายุ 65 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 14% ของประชากรโดยรวมทั้งหมดของทั้งประเทศ 3) สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super - aged Society) คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่า 20% ของประชากรทั้งประเทศอย่างไรก็ตามทุกประเทศทั่วโลกมีการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในช่วงเวลาแตกต่างกันตามความเจริญมั่งคั่ง ซึ่งมีผลต่อสุขภาพและการมีอายุยืนของประชาชน ดังภาพที่ 4⁽⁸⁾

แผนภาพที่ 4 แสดงแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งประเทศ

ที่มา⁽⁸⁾ : ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556 : หน้า 2-3

2.2 การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต⁽⁹⁾

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไทย

การเปลี่ยนผ่านทางประชากรผนวกกับการเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรมได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบของครอบครัวไทย การที่คนในวัยทำงานย้ายจากภูมิลำเนาเดิม ย้ายจากการทำงานหรือธุรกิจของครอบครัว หรือย้ายจากภาคเกษตรเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานภาคในระบบ ส่งผลให้เกิดการแยกตัวของสมาชิกวัยแรงงานออกจากครอบครัว ทำให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไป ผู้สูงอายุบางส่วนในชนบทอาศัยอยู่กับคู่สมรสตามลำพัง ผู้สูงอายุบางส่วนอยู่ในครัวเรือนข้ามรุ่นหรืออยู่ในครัวเรือนที่มีเพียงผู้สูงอายุกับหลาน ส่วนคนในรุ่นลูกย้ายไปทำงานต่างถิ่น

2.2.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่มีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่การสูงวัยทางประชากรกลับก้าวไปในอัตราที่รวดเร็วจนอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับประเทศที่พัฒนาแล้ว จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นประชากรกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีความเปราะบางในด้านเศรษฐกิจจากรายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและความอยู่ดีมีสุขในบริบทสังคมสูงวัย แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีรายได้ค่อนข้างต่ำ โดยในปี พ.ศ.2559 ร้อยละ 48 ของผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (หรือน้อยกว่า 30,000 บาทต่อปี) โดยแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของผู้สูงอายุจะมาจากการทำงาน บุตร และเบี้ยยังชีพในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตรจะรายงานว่ามีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงานและผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ ซึ่งสะท้อนว่ารายได้จากการทำงานของผู้สูงอายุนั้นน่าจะเป็นรายได้ที่ต่ำและไม่แน่นอน เนื่องจากส่วนใหญ่ทำงานในภาคนอกระบบ

การพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์น่าจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจใน 20 ปีข้างหน้ายิ่งเพิ่มสูงขึ้น การลดลงของประชากรวัยแรงงานจะนำไปสู่การขาดแคลนแรงงาน มีการนำแรงงานต่างชาติเข้ามาทดแทนเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันประชากรวัยแรงงานน่าจะเข้าสู่ตลาดแรงงานเร็วขึ้น เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ รูปแบบการผลิตน่าจะยิ่งพึ่งเครื่องจักรเครื่องกลเป็นหลัก การทำงานน่าจะมีการใช้เทคโนโลยีประเภทสมองกลอัจฉริยะ (AI) หรือหุ่นยนต์ (Robot) มากขึ้น ส่งผลให้ต้องการแรงงานที่มีความรู้และทักษะมากขึ้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาทางเศรษฐกิจใน 20 ปีข้างหน้าอาจส่งผลให้โอกาสที่ผู้สูงอายุในอนาคตจะมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจลดลง เนื่องจากมีช่องว่างด้านความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีเมื่อเทียบกับคนรุ่นหลัง

2.2.3 สถานการณ์และแนวโน้มด้านสุขภาพ

แนวโน้มในอนาคตด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในอีก 20 ปีข้างหน้าพบว่าการใช้ชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพของประชากรไทย ยังน่าจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของโรคเรื้อรังและมีโอกาสเกิดภาวะทุพพลภาพได้สูงขึ้น จากข้อมูลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของผู้สูงอายุ ชายและหญิงที่มีภาวะทุพพลภาพเพิ่มสูงขึ้น จากการคาดประมาณแนวโน้มการอยู่ในภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงที่วัดจากการมีข้อจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวันตั้งแต่ 1 ด้านขึ้นไปจะเพิ่ม จากประมาณ 6 แสนคนในปี พ.ศ. 2559 เป็นประมาณ 1.6 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593

2.2.4 สถานการณ์และแนวโน้มด้านสภาพแวดล้อม เทคโนโลยี และนวัตกรรม

2.2.4.1) ด้านสภาพแวดล้อมและความเป็นเมือง

ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2557 พบว่ามีผู้สูงอายุไทยไม่ถึงร้อยละ 5 ที่อยู่ในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ปัญหาหลักที่ตามมาจากการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม คือ การพลัดตกหกล้ม พบว่าผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 12 เคยหกล้มในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา อันเกิดจากสภาพแวดล้อมในสถานที่อยู่อาศัย เช่น พื้นต่างระดับ พื้นลื่น เป็นต้น และจากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ในช่วง 15 ปี พบว่าพื้นที่สาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการต่างๆ ยังเป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตอย่างสะดวกและปลอดภัยของผู้สูงอายุ

2.2.4.2) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

รายงานการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าในกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 9.6 ในปี พ.ศ. 2558 ที่ใช้อินเทอร์เน็ตและ เพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 24.3 ในปี พ.ศ. 2561 ในขณะที่ประชากรในวัยอื่นกว่าร้อยละ 70 สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ โดยร้อยละ 93.5 ของกลุ่มประชากรวัย 15-24 ปี และร้อยละ 74.6 ของประชากร ในกลุ่มสถิติแห่งชาติพบว่าในกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 9.6 ในปี พ.ศ. 2558 ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มอายุ 6-14 ปีสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ สะท้อนถึงความแตกต่างและช่องว่างระหว่างคนแต่ละรุ่นในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะกลุ่มประชากรสูงอายุ ดังนั้น หากจะพัฒนาศักยภาพคนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มาตรการส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่สำคัญด้วย

3. ข้อมูล การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้อง หรือนโยบายรัฐบาล

- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)⁽¹⁰⁾ - ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและพฤติกรรม และการกระจายศูนย์กลางความเจริญเพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ยังเน้นการดึงเอาพลังทางสังคมที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืน รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด ทั้งนี้ภายใต้ ยุทธศาสตร์ดังกล่าว กำหนดประเด็นที่ 4 การเสริมสร้างพลังทางสังคม คือ 4.3.2 การรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการออมและการลงทุนระยะยาวของคนตั้งแต่ก่อนเกษียณอายุ พัฒนาระบบและกลไกเพื่อสนับสนุนการปรับตัวของประชากรให้สามารถปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมตามแต่ละช่วงอายุ เพื่อยืดช่วงเวลาและเพิ่มโอกาสในการทำงานในยามสูงอายุ และสร้างหลักประกันทางรายได้ให้แก่ตนเองได้นานขึ้นสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการในการเตรียมความพร้อมของแรงงานก่อนวัยเกษียณ การจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์และสมรรถนะ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการส่งเสริมและฟื้นฟูศักยภาพผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำต่อเนื่องทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งคงไว้ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม โดยส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนมีการจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์ และสมรรถนะ ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์และร่วมสร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน เพื่อเพิ่มคุณค่าของผู้สูงอายุ

- **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ : ประเด็นพลังทางสังคม**

เป้าหมาย : ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น

แผนย่อยการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก เน้นการดึงพลังและศักยภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีภูมิปัญญา องค์กรความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ จึงควรได้รับการส่งเสริมให้ได้นำศักยภาพที่มีในตัวเองในด้านต่าง ๆ ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม และการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประชากรอายุ 25 - 59 ปีในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นคลื่นมนุษย์ลูกใหม่ที่กำลังจะกลายเป็นผู้สูงอายุภายในช่วง 20 ปีข้างหน้า ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและเป็นพลังในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด

แนวทางการพัฒนา

1. **เร่งส่งเสริมการเตรียมการก่อนยามสูงอายุเพื่อให้สูงวัยในทุกมิติอย่างมีคุณภาพ** โดยการสร้างความตระหนักและการเตรียมการเมื่อยามสูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคตได้มีการเตรียมการให้พร้อมทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม และเป็นผู้สูงอายุที่มีกำลัง มีแรง มีความมั่นคงทางรายได้ และพึ่งพาตนเองได้
2. **เพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ** ส่งเสริมการนำความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตลอดช่วงชีวิตของผู้สูงอายุมาถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง เพื่อให้เกิดการสืบสานและต่อยอดการพัฒนาสังคม รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสามารถช่วยเหลือชุมชนและสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีศักดิ์ศรี และมีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคม และสามารถคงไว้ซึ่งศักยภาพและบทบาทในการสร้างสรรค์สังคม เป็นอีกหนึ่งแรงพลังในการช่วยขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศได้เช่นเดียวกับช่วงวัยอื่น ๆ
3. **เพิ่มบทบาทภาคส่วนอื่น ๆ** ในการรองรับสังคมสูงวัย สนับสนุนให้สังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ตระหนักและยอมรับถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ และก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของสังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ในการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ พร้อมทั้งส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุที่เหมาะสมตามศักยภาพและสมรรถนะ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางสังคม จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและทุกช่วงวัยให้สามารถใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกภาคส่วนและนวัตกรรมเพื่อรองรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

- **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13⁽¹¹⁾**

หมุดหมายที่ 9 : ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

เป้าหมาย : คนไทยทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

กลยุทธ์การพัฒนา

กลยุทธ์ที่ 3 : การยกระดับความคุ้มครองทางสังคมสำหรับคนทุกช่วงวัย

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 ยกระดับความคุ้มครองทางสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มุ่งสนับสนุนระบบสวัสดิการทางเลือกที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการบูรณาการข้อมูลด้านสวัสดิการและเงินช่วยเหลือทั้งหมดของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและเอื้อต่อการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจนแบบมุ่งเป้ามากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มการเข้าถึงบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการเพิ่มศักยภาพของบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และสนับสนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานบริการเอกชน ผู้ดูแลอิสระ และสมาชิกในครอบครัวที่ผ่านการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นและได้รับการรับรองมาตรฐานแล้ว ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่อาศัยในบ้านตนเอง ด้วยการสนับสนุนการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่ยากจน ควบคู่กับการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีทางเลือกของที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย ทั้งบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และที่อยู่อาศัยที่ออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ อย่างเพียงพอต่อความต้องการ

- แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)⁽⁹⁾

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการรองรับสังคมสูงวัยด้วยการกำหนดให้เป็นแผนกลยุทธ์ของประเทศ โดยเริ่มจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นแผนระยะยาว 20 ปี ต่อมาเพื่อให้มีการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่องจึงได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2546 มาตรา 9 ว่าให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ มีหน้าที่กำหนดแผนหลักในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุของประเทศและให้มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525-2544) และ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2565) จึงเป็นเสมือนแผนแม่บทหลักในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา ซึ่งต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติและมีการจัดระดับของแผนเป็น 3 ระดับ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ จึงถูกปรับเปลี่ยนสถานะเป็นแผนระดับ 3 และปัจจุบันการดำเนินการบูรณาการด้านผู้สูงอายุ อยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ (1) เพื่อให้มีการอบและแนวทางปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บท อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการแผนในทุกระดับ นำไปสู่การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุและการรองรับสังคมสูงวัยของหน่วยงานต่างๆ (2) เพื่อเพิ่มคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เพิ่มพูนศักยภาพของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ (3) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็น

ด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม อันจะทำให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า พึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม และมีหลักประกันที่มั่นคงไปจนบั้นปลายของชีวิต และ (4) เพื่อรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก ด้วยการส่งเสริมให้ประชากรที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต โดยเฉพาะ กลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 25-59 ปีในปัจจุบัน ตระหนักรู้และเตรียมการ ให้พร้อมเพื่อให้มีชีวิตที่ดีในยามสูงอายุ พร้อมทั้งจะยอมรับและร่วมมือกับผู้สูงอายุในการเป็นพลังขับเคลื่อน สังคม หรือให้การเกื้อหนุนผู้สูงอายุในยามที่จำเป็น ซึ่งประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ และแผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย รายละเอียดสรุปดังแสดงในแผนภาพที่ 5

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)

วิสัยทัศน์: ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ	แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ	แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย
<p>มาตรการ 1 ส่งเสริมให้ประชากรอายุ ๒๕-๕๙ ปี เติบโตพร้อมก่อนวัยสูงอายุในมิติทางเศรษฐกิจ</p> <p>๑.๑ ส่งเสริมการออมเงินเพื่อวัยชราภาพ</p> <p>๑.๒ เฝ้าระวังระบบบำนาญภาคีแบบหลายชั้น</p> <p>๑.๓ ขยายอายุเกษียณและส่งเสริมการทำงานต่อเนื่องของประชากรวัยทำงาน</p>	<p>มาตรการ 1 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ</p> <p>๑.๑ ปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้เป็นไปอย่างบูรณาการและยั่งยืน สามารถครอบคลุมผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม</p> <p>๑.๒ ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในระบบและระบบ</p> <p>๑.๓ เพิ่มพื้นที่หรือโอกาสในการทำงานของวัยชราแก่ผู้สูงอายุที่มีความสามารถ</p>	<p>มาตรการ 1 เปลี่ยนแปลงปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ</p> <p>๑.๑ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ครอบคลุมและบูรณาการ</p> <p>๑.๒ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ครอบคลุมและบูรณาการ</p> <p>๑.๓ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ครอบคลุมและบูรณาการ</p>	<p>มาตรการ 1 ส่งเสริมการพัฒนาระบบวิจัยและนวัตกรรมที่เกื้อหนุนสังคมสูงวัย</p> <p>๑.๑ ส่งเสริมการพัฒนาระบบวิจัยและนวัตกรรมที่เกื้อหนุนสังคมสูงวัย</p> <p>๑.๒ ส่งเสริมการพัฒนาระบบวิจัยและนวัตกรรมที่เกื้อหนุนสังคมสูงวัย</p> <p>๑.๓ ส่งเสริมการพัฒนาระบบวิจัยและนวัตกรรมที่เกื้อหนุนสังคมสูงวัย</p>
<p>มาตรการ 2 สร้างเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการชราภาพ ตระหนักถึงคุณค่าศักดิ์ศรี และมีความรับผิดชอบผู้สูงอายุ</p> <p>๒.๑ ส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องการชราภาพ</p> <p>๒.๒ รมองให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ</p> <p>๒.๓ รักษาค่านิยมของสังคมในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน</p>	<p>มาตรการ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสุขภาพ</p> <p>๒.๑ พัฒนาระบบสุขภาพรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง</p> <p>๒.๒ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง</p>	<p>มาตรการ 2 ติดตามและประเมินผลนโยบายและแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุในแต่ละระดับ</p> <p>มาตรการ 3 ปฏิรูปงบประมาณเพื่อรองรับการดำเนินงานของทุกภาคส่วนในการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก</p>	<p>มาตรการ 2 ส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ</p> <p>๒.๑ พัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุของประเทศ</p> <p>๒.๒ สร้างกลไกเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น</p> <p>๒.๓ พัฒนาระบบสืบค้นที่ง่ายและมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนหรือข้อมูลซ้ำซ้อน</p> <p>๒.๔ พัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนการวิจัยและสร้างฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อเชื่อมโยงสู่ระบบฐานข้อมูลของประเทศ</p>
<p>มาตรการ 3 ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะของกำลังคนรุ่นใหม่ที่สามารถเลือกใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล</p> <p>๓.๑ ส่งเสริมประชากรวัยทำงานให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต</p> <p>๓.๒ ส่งเสริมการให้คำปรึกษาและพัฒนาศักยภาพในการรู้เท่าทันสื่อและใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์</p>	<p>มาตรการ 3 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสังคม</p> <p>๓.๑ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการเป็นพลังพัฒนาสังคม</p> <p>๓.๒ ส่งเสริมการจัดการสื่อสารมวลชนแก่ผู้สูงอายุ</p> <p>๓.๓ ส่งเสริมศักยภาพครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 4 เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาและบริหารจัดการงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรชุมชนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน</p> <p>มาตรการ 5 พัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง</p> <p>๕.๑ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๒ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๓ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 3 ส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ</p> <p>๓.๑ พัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุของประเทศ</p> <p>๓.๒ สร้างกลไกเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น</p> <p>๓.๓ พัฒนาระบบสืบค้นที่ง่ายและมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนหรือข้อมูลซ้ำซ้อน</p> <p>๓.๔ พัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนการวิจัยและสร้างฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อเชื่อมโยงสู่ระบบฐานข้อมูลของประเทศ</p>
<p>มาตรการ 4 ส่งเสริมการสร้างควมรอบรู้ด้านสุขภาพ</p> <p>๔.๑ ส่งเสริมการรณรงค์สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีในระดับชาติ</p> <p>๔.๒ ส่งเสริมการสร้างควมรอบรู้ด้านสุขภาพ</p> <p>๔.๓ ส่งเสริมการรณรงค์สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีในระดับชุมชน</p>	<p>มาตรการ 4 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>๔.๑ ส่งเสริมการรณรงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนผู้สูงอายุทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน</p> <p>๔.๒ ส่งเสริมการจัดการสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการสาธารณะที่เอื้อต่อคนทุกวัยให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมเมืองและชนบท</p> <p>๔.๓ ส่งเสริมการรณรงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนผู้สูงอายุ</p> <p>๔.๔ ส่งเสริมการรณรงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 6 พัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง</p> <p>๖.๑ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p> <p>๖.๒ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p> <p>๖.๓ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 4 ส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ</p> <p>๔.๑ พัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุของประเทศ</p> <p>๔.๒ สร้างกลไกเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น</p> <p>๔.๓ พัฒนาระบบสืบค้นที่ง่ายและมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนหรือข้อมูลซ้ำซ้อน</p> <p>๔.๔ พัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนการวิจัยและสร้างฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อเชื่อมโยงสู่ระบบฐานข้อมูลของประเทศ</p>
<p>มาตรการ 5 ส่งเสริมการปรับรูปร่างโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๑ ส่งเสริมการปรับรูปร่างโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๒ ส่งเสริมการปรับรูปร่างโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๓ ส่งเสริมการปรับรูปร่างโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 5 ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง</p> <p>๕.๑ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๒ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๓ ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 7 พัฒนาระบบป้องกันและฟื้นฟูผู้สูงอายุและครอบครัวในยามที่ถึงยามวิฤกษ์</p> <p>มาตรการ 8 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ</p>	<p>มาตรการ 5 ส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ</p> <p>๕.๑ พัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุของประเทศ</p> <p>๕.๒ สร้างกลไกเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น</p> <p>๕.๓ พัฒนาระบบสืบค้นที่ง่ายและมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนหรือข้อมูลซ้ำซ้อน</p> <p>๕.๔ พัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนการวิจัยและสร้างฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อเชื่อมโยงสู่ระบบฐานข้อมูลของประเทศ</p>

แผนภาพที่ 5 สรุปภาพรวมของแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)

3.1.2. ความสำคัญ จำเป็น และผลกระทบ (Impact) ตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว จากปัญหาที่ฝังรากอยู่ดั้งเดิมในเรื่องโครงสร้างรายได้ โอกาส และการกระจาย ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในประเทศยังขาดความเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยชราภาพ หากพิจารณาในองค์รวม สะท้อนถึงวัฏจักรที่เริ่มจากโอกาสการเข้าถึง

ที่ต่างกันไม่ใช่เฉพาะเพียงในวัยชราแต่เริ่มตั้งแต่ เกิดแบบจน/ขาดโอกาส โตแบบจน/ขาดโอกาส และในที่สุดก็ หลีกเลี้ยงไม่ได้ที่จะต้องแก่แบบจน ส่งผลให้ต้องประสบกับสภาวะขาดแคลนตั้งแต่ก่อนเกิด วัยเด็ก วัยทำงาน ซึ่งในขณะที่ทำงานก็ต้องเลี้ยงดูทั้งพ่อแม่และลูก ไม่มีโอกาสเก็บออมอย่างเพียงพอสำหรับกรณีฉุกเฉินหรือวัยชรา ทำให้ยากจนสืบเนื่องเรื้อรังต่อไปในวัยชรา สภาพการณ์นี้จึงเป็นอีกมุมหนึ่งที่สะท้อนถึงความจำเป็นสำหรับ นโยบายในระยะยาวที่ต้องพิจารณาโครงสร้างสวัสดิการทั้งหมดสำหรับ ประชาชนทุกช่วงอายุ ซึ่งครอบคลุม สวัสดิการพื้นฐานตั้งแต่ในครรภ์-เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน การส่งเสริมความรู้ด้าน สุขภาพ รวมถึงการปรับสมดุลระบบภาษีและสวัสดิการให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยเพื่อให้เกิดความ ยั่งยืน กล่าวได้ว่า แนวนโยบายสำหรับสังคมสูงอายุไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องเฉพาะคนแก่แบบที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ⁽¹²⁾

แม้ภาครัฐจะมีการกำหนดแผนระดับประเทศคือ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุมาหลายระยะแล้ว แต่ ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศอื่นที่พัฒนาแล้วและประเทศในภูมิภาค อาเซียน ขณะที่ระดับรายได้ต่อหัวและระดับการศึกษาของไทยยังต่ำกว่าประเทศอื่นที่ได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ แล้ว ดังนั้นผลจากการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงอายุของประเทศไทยจึงสร้างผลกระทบที่รุนแรงกว่าในหลาย ประเทศ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้กำลังแรงงานและผลิตผลลดลง ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และการใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งจาก รายงานของปราณี ทินกร ปี 2562 เรื่องเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสวัสดิการ และกรณีศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย⁽¹³⁾ พบว่า ในอนาคตอันใกล้อีก 3-4 ปีข้างหน้า งบประมาณด้านการสังคมสงเคราะห์กว่าร้อยละ 80 จะถูก นำไปใช้เพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมทั้งมีแนวโน้มและอัตราเพิ่มในรอบสิบปี ที่ผ่านมามีอย่างรวดเร็ว จนอาจ กลายเป็นความเสี่ยงต่อความยั่งยืนทางการคลังของประเทศ

ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุ *รัฐควรถือเป็นนโยบายที่สำคัญและเร่งด่วน* ควรส่งเสริมให้ มีการจ้างงานผู้สูงอายุให้ทำงานตามความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ขยายกรอบเวลาการเกษียณงาน การตั้ง กลุ่มอาชีพแก่ผู้สูงอายุ และควรปรับปรุงระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่นำไปปฏิบัติให้เกิดรูปธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการหรือเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม รวมทั้งเสนอให้รัฐบาลมี มาตรการส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักและสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งในด้านการเงินและการดูแลสุขภาพ เพื่อให้รัฐบาลจะได้มีภาระในการดูแลสวัสดิการของประชากรสูงวัยไม่มากจนเกินไป

3.2 การศึกษาจากเอกสาร

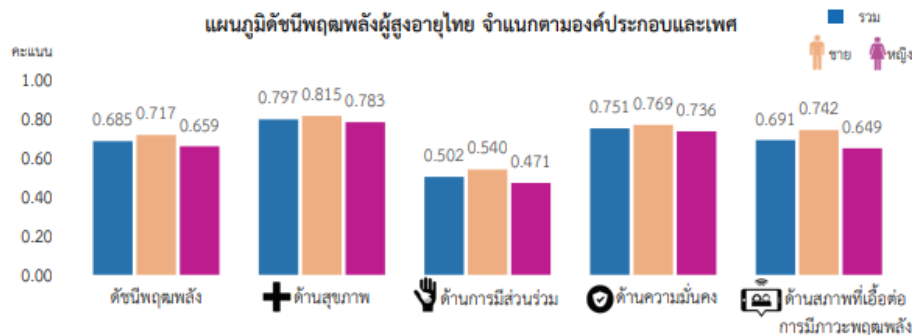
3.2.1. การประกันการดูแลระยะยาว หรือ Long-Term Care Insurance (LTCI)⁽¹⁴⁾ หมายถึง การประกันที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันในด้านความเสี่ยงจากความพิการอันเนื่องมาจากการเข้าสู่วัย สูงอายุ (aging risk) หรือในบางกรณีสามารถขยายความคุ้มครองไปครอบคลุมความพิการด้วยเหตุอื่นๆ รวมอยู่ ด้วย ผู้ให้ประกันสามารถเป็นได้ทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน จะเห็นว่าการให้ประกันการ ดูแลระยะยาวส่วนใหญ่มักเป็นภาครัฐ ระบบประกันการดูแลระยะยาวเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยคุ้มครองความเสี่ยง ให้แก่ผู้สูงอายุและครอบครัวให้สามารถจัดการความเสี่ยงของวัยสูงอายุได้ การมีระบบประกันการดูแลระยะ

ยาวต้องอาศัยการเตรียมการ และการวางแผน เพื่อให้เกิดระบบที่มีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และมีความเท่าเทียมกัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยสามารถมีระบบประกันการดูแลระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และมีความเท่าเทียมกันได้ โดยที่ประชาชนวัยทำงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้สูงอายุที่ใช้บริการร่วมกันรับผิดชอบทางการเงินของระบบ โดยภาครัฐมีส่วนร่วมในการกำกับควบคุมคุณภาพให้ระบบมีความน่าเชื่อถือ การได้รับการสนับสนุนทางการเงินเพื่อนำไปสู่การเสนอกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ระบบประกันการดูแลระยะยาวที่นำเสนอนี้เป็นระบบถ้วนหน้า ช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ และที่สำคัญคือ เป็นระบบที่มีบทบาทของภาครัฐค่อนข้างน้อย ไม่เป็นภาระแก่เงินงบประมาณในระยะยาวภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทที่สำคัญที่สุด คือ หนึ่ง การจัดตั้งกองทุนประกันการดูแลระยะยาว และให้การสนับสนุนในการบริหารจัดการ และสอง การกำกับดูแลระบบและการควบคุมคุณภาพการให้บริการของภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องรวมถึงธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งในอนาคตภาคธุรกิจทั้งสองประเภทจะมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ในด้านการดูแลระยะยาวของประเทศไทย

3.2.2. จากรายงานการวิเคราะห์แนวทางการประกันการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในเชิงเศรษฐศาสตร์⁽¹⁵⁾ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) การศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบประกันการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาประเทศเยอรมนี ญี่ปุ่น สิงคโปร์และประเทศไทยโดยการวิจัยเอกสาร 2.) การวิเคราะห์มูลค่าความยินดีที่จะจ่ายสำหรับการบริการดูแลระยะยาวเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจโดยใช้แนวคิดแบบจำลองทางเลือกและวิเคราะห์ตามแบบจำลองโลจิสติกแบบผสมโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 คนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประเทศเยอรมนี ญี่ปุ่นและสิงคโปร์มีการร่วมจ่ายภาคบังคับซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดูแลระยะยาวและการออกแบบให้มีบริการทั้งในสถานบริการ ในที่พักอาศัยและภายในชุมชน โดยมีการมุ่งใจในการใช้บริการนอกสถานบริการผ่านการสนับสนุนค่าใช้จ่ายอัตราสูง การสนับสนุนทางการเงินรองรับความต้องการของผู้สูงอายุ และส่งเสริมศักยภาพครัวเรือนในการดูแลผู้สูงอายุผ่านการสร้างหลักประกันการว่างงาน ขณะที่หลักประกันการดูแลระยะยาวในประเทศไทยยังไม่มีครอบคลุม การขาดระบบการจัดหาแหล่งเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ การได้รับบริการขึ้นกับสิทธิสวัสดิการสุขภาพและความพร้อมในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความจำกัดทั้งด้านงบประมาณและผู้ให้บริการ ผลการวิเคราะห์มูลค่าความยินดีที่จะจ่ายพบว่าค่าบริการในสถานบริการทั้งแบบเต็มเวลาและแบบชั่วคราวเป็นบริการที่บุคคลมีความยินดีที่จะจ่ายมากที่สุดเท่ากับ 629.90 บาท/เดือน และ 332.50 บาท/เดือน โดยความตระหนักในความเสี่ยงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริการโดยมีการร่วมจ่าย ดังนั้น การพัฒนาระบบบริการดูแลระยะยาวทั้งในสถานบริการและนอกสถานบริการ เริ่มต้นจากการเร่งพัฒนาสถานบริการทั้งแบบเต็มเวลาและแบบชั่วคราวประกอบกับการสร้างความตระหนักในความเสี่ยงทางสุขภาพและทางการเงินในวัยสูงอายุจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการตัดสินใจร่วมจ่ายเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนอันจะส่งผลต่อความยั่งยืนของระบบประกันสุขภาพของประเทศไทย

3.2.3. จากรายงานการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในสาธารณรัฐเกาหลี : กรณีศูนย์ผู้สูงอายุในเขตมหานครโซล⁽¹⁶⁾ พบว่า ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ และ รัฐบาลมีนโยบายสำคัญ 4 ประการ คือ 1.มาตรการดูแลแรงงานสูงอายุ ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน หรือบริษัทให้จ้างแรงงานสูงอายุ 2.มาตรการจูงใจแรงงานสูงอายุทำงานต่อในระบบด้วยการลดหย่อนภาษีให้คนทำงานต่อเนื่อง 3.มาตรการส่งเสริมอาชีพอิสระและ 4.มาตรการเพิ่มจำนวนประชากร ในการเสริมสร้างสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มหานครโซลได้ร่วมกับภาคประชาสังคม ในการจัดตั้งและดำเนินการศูนย์ผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อ พัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา สังคม ของผู้สูงอายุ

3.2.4. ดัชนีพดพลัง (Active Ageing Index: AAI) เป็นดัชนีที่องค์การอนามัยโลกพัฒนาขึ้น เพื่อใช้วัดระดับคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งในการจัดทำ "ดัชนีพดพลังผู้สูงอายุไทย"⁽¹⁷⁾ ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทและข้อมูลของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างดัชนีพดพลังผู้สูงอายุของประเทศไทยที่สามารถใช้เปรียบเทียบระดับคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้ทั้งเชิงมิติของเพศและพื้นที่ในระดับภาคและจังหวัด ซึ่งใช้ข้อมูลผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในคาบเวลาเดียวกัน ประกอบด้วย สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 สำรวจภาวะการทำงานของประชากรพ.ศ. 2557 และสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครัวเรือน พ.ศ. 2557 สำหรับดัชนีพดพลังของผู้สูงอายุไทย ที่จัดทำขึ้นนี้เป็นดัชนีองค์ประกอบ (Composite Index) ที่มาจากดัชนีย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ซึ่งมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง 6 ตัวชี้วัด ด้านการมีส่วนร่วม (4 ตัวชี้วัด) ด้านความมั่นคง (4 ตัวชี้วัด) และด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพดพลัง (2 ตัวชี้วัด) ซึ่งค่าดัชนีพดพลังและดัชนีองค์ประกอบแต่ละด้านที่ได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ในการแปลความหมาย หากค่าดัชนีที่ได้มีค่าเข้าใกล้ 1 หมายถึง ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 จะมีความหมายในทางตรงกันข้ามหรือมีความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ผลจากการศึกษาพบว่า ดัชนีพดพลังผู้สูงอายุไทยมีค่าเท่ากับ 0.685 หมายความว่าผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาดัชนีย่อยในแต่ละองค์ประกอบจะพบว่า ดัชนีสุขภาพมีค่าดัชนีสูงที่สุด คือ 0.797 รองลงมาคือ ดัชนีด้านความมั่นคง (0.751) ดัชนีด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพดพลัง (0.691) และดัชนีด้านการมีส่วนร่วม (0.502) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีระหว่างเพศ พบว่า ผู้สูงอายุชายมีระดับพดพลังสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง (ค่าดัชนี เท่ากับ 0.717 และ 0.659 สำหรับชายและหญิงตามลำดับ) ทั้งนี้ดัชนีองค์ประกอบที่มีค่าความแตกต่างระหว่างเพศ (Gender Gap) มากที่สุดคือ ดัชนีด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพดพลัง (0.742 สำหรับชายและ 0.649 สำหรับหญิง) และดัชนีด้านสุขภาพมีความแตกต่างระหว่างเพศน้อยที่สุดคือ 0.815 สำหรับชายและ 0.783 สำหรับหญิง รายละเอียดดังแสดงใน แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงดัชนีพัฒนาพลังผู้สูงอายุไทยจำแนกตามด้านและเพศ

3.2.5. โครงการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ ตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม ภาครัฐของประเทศไทย⁽¹⁸⁾ ได้มีมาตรการเพื่อรองรับการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยหนึ่งในมาตรการสำคัญมีการไถ่ถอนงานตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคมโดยเป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการทำงานเพื่อสังคม โดยประเด็นของการจ้างงานเป็นหนึ่งในการดำเนินงานของมาตรการนี้ และจากข้อมูลของการทำงานของผู้สูงอายุที่มีลักษณะของการทำงานในรูปแบบอาชีพอิสระและมีสัดส่วนที่สูงกว่าการทำงานในระบบ (ต้องมีนายจ้าง) และศักยภาพทางกายภาพของผู้สูงอายุเริ่มลดลง ภาครัฐจึงควรสร้างแนวทางของการจ้างงานผู้สูงอายุตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม โดยมีรูปแบบเพื่อเสริมสร้างการจ้างงานผู้สูงอายุได้ 3 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบที่ 1 เป็นการจ้างงานผู้สูงอายุที่อยู่ในระบบการทำงานแบบมีนายจ้างหรือการขยายการเกษียณอายุการทำงาน โดยเน้นผู้สูงอายุที่มีการทำงานอยู่ในระบบ รูปแบบที่ 2 เป็นการจ้างงานผู้สูงอายุผ่านระบบของการทำงานไม่เต็มเวลา รูปแบบที่ 3 เป็นการจ้างงานผู้สูงอายุผ่านกลไกของการทำ CSR ของกิจการต่างๆ นอกจากนี้ ภาครัฐยังอาจมีมาตรการเสริมอื่นๆ เพื่อให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างครบวงจรเป็นระบบ และไม่เป็นการบังคับสถานประกอบการให้ต้องมีการรับผู้สูงอายุเข้าทำงาน แต่เป็นการดำเนินการในลักษณะของความสมัครใจและมีการส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนผ่านรูปแบบทั้งเป็นตัวเงิน (In cash) และมีได้เป็นตัวเงินจากภาครัฐ (In kind)

3.2.6. จากโครงการวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย⁽¹⁹⁾ ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง ค่าขายซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคงและมีรายได้ไม่แน่นอน เป็นการทำงานโดยไม่มีทักษะและสมรรถนะอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ยากจนมีจำนวนค่อนข้างมาก เหตุผลสำคัญในการทำงานอย่างต่อเนื่องของกลุ่มตัวอย่างคือ การมีภาระที่ต้องดูแลบุคคลในครอบครัว มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว และต้องการใช้เงินเลี้ยงดูตนเอง ซึ่งเป็นเหตุผลในเชิงเศรษฐกิจเป็นหลักแหล่งรายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการทำงาน รองลงมาคือ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บุตร และคู่สมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนของทัศนคติในเชิงบวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะทัศนคติด้านเศรษฐกิจและการทำงาน และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้สูงอายุ (60 - 65 ปี) มีระดับคะแนนของทัศนคติที่สูงกว่าผู้ใหญ่ (55 - 59 ปี) ผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ในปัจจุบันและเคยมี

ประสบการณ์ทำงานเมื่อ 5 ปีที่แล้วมีระดับคะแนนของทัศนคติมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ทำงานและผู้ที่ไม่มีความต้องการเช่นกัน ส่วนความต้องการการสนับสนุนการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล รองลงมาคือสวัสดิการและความมั่นคงด้านรายได้และการประกอบอาชีพ อันดับสามคือการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการทำงาน

3.2.7. โครงการสถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย: การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ⁽²⁰⁾ ผลการศึกษาโดยสรุป พบว่า ในปี 2562 ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ยังคงทำงานมีประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 34.5 เพศชายสูงกว่าเพศหญิง เขตชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ภาคเหนือมีสัดส่วนสูงที่สุด ขณะที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด การทำงานของผู้สูงอายุลดลงอย่างมากในช่วงอายุ 60 – 64 ปี และ 65 – 69 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และการช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การทำงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 60.3) ภาคการบริการและการค้า (ร้อยละ 32.1) และภาคการผลิตร้อยละ 7.6 ส่วนใหญ่เป็นการทำงานในอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร (ร้อยละ 58.7) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า (ร้อยละ 18.7) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 8.3) ผู้สูงอายุภาพรวมมีการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ 40 ชั่วโมง รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 11,877 บาท และการทำงานของสูงอายุถึง ร้อยละ 88.0 เป็นการงานนอกระบบ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ทำงาน มากถึงร้อยละ 67.4 หรือกว่า 2 ใน 3 มีเหตุผลจาก “ชรา” อีกร้อยละ 15.4 และ 10.4 มีเหตุผลจาก “การทำงานบ้าน” และ “การเกษียณอายุหรือพักผ่อน” โดยในช่วงอายุ 60 – 64 ปีที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงแข็งแรง มากกว่า 1 ใน 3 ของผู้ที่ไม่ทำงานมีเหตุผลจากความ “ชรา” และอีก 1 ใน 5 มีเหตุผลจาก “การเกษียณอายุหรือพักผ่อน” การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สถานภาพการทำงาน ภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รวมถึงตัวชี้วัดสภาพการทำงานของผู้สูงอายุอื่น ๆ พบว่าค่อนข้างมีความแตกต่างเมื่อจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย รวมถึงภูมิภาค และจังหวัด สำหรับแนวโน้ม ในช่วงปี 2547 – 2562 พบว่า อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานมีแนวโน้มลดลงในทุกช่วงอายุ สถานภาพการทำงานมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลงมาก การทำงานในภาคเกษตรลดลงขณะที่การทำงาน ภาคการบริการและการค้าเพิ่มสูงขึ้น อาชีพพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน รายได้เฉลี่ยจากการทำงานมีแนวโน้มสูงขึ้นตามเงินเพื่อและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ขณะที่ชั่วโมงการทำงานมีแนวโน้มลดลง สัดส่วนแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อย เหตุผลในการไม่ทำงานของผู้สูงอายุจากเหตุผลชรามีแนวโน้มลดลง ขณะที่เหตุผลเกษียณอายุหรือพักผ่อนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน (ทั้งในภาพรวมผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปและกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี) ความเพียงพอของรายได้ ความต้องการทำงาน สถานะสุขภาพ ความสุข และแหล่งรายได้หลักของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา ร่วมในการกำหนดแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย มีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา 4 ข้อที่สำคัญ ได้แก่ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนของประเทศเพื่อติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยอย่างต่อเนื่อง ในการส่งเสริมการทำงานควรมุ่งเน้นในกลุ่มอายุ 60-64 ปี เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก การปรับทัศนคติของคนไทยเกี่ยวกับความชรา การเกษียณอายุและพักผ่อนซึ่งนำไปสู่

การหยุดทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป (โดยเฉพาะ 60 – 64 ปี) เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญและควรมีการพิจารณาขยายความครอบคลุมของระบบประกันสังคม และการให้ความคุ้มครองแรงงานแก่แรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มมากขึ้น จากที่ปัจจุบันมีแรงงานสูงอายุเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่เป็นแรงงานในระบบ

3.2.8. โครงการรูปแบบการจ้างงานผู้สูงอายุในภาคเอกชนของไทย: ความยืดหยุ่น ผลผลิตภาพ และการคุ้มครอง⁽²¹⁾ ผลการศึกษาพบว่า การให้สวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่นใดแก่การทำงานผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับนโยบายของบริษัท บางครั้งอาจขึ้นอยู่กับรูปแบบการจ้างงานด้วยว่าเป็นแบบเต็มเวลาหรือบางเวลา ซึ่งจะได้รับสวัสดิการหรือผลประโยชน์แตกต่างกัน ทั้งนี้ ในมุมมองของผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการทำงานบางเวลา-รายวัน เป็นรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม รองลงมาคือ แบบบางเวลา-รายเดือน เนื่องจากมีความยืดหยุ่นค่อนข้างสูง สำหรับมิติของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับเพื่อนร่วมงานนั้น ในภาพรวม ผู้ร่วมงานมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุสามารถให้คำปรึกษาทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต อีกทั้งช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่งานที่ต้องใช้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากับลูกค้า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลผลิตภาพการทำงานของผู้สูงอายुरายบุคคล ซึ่งคำนวณจากผลผลิตจากการทำงานและต้นทุนที่ใช้ทั้งทางตรงทางอ้อมพบว่า ส่วนใหญ่สามารถให้ผลผลิตภาพการทำงานที่ใกล้เคียงกับวัยแรงงานอื่นที่ทำงานในตำแหน่งเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อแยกพิจารณาลึกลงไปในผลผลิต ซึ่งประกอบด้วยประสิทธิภาพการทำงานกับทัศนคติ ผู้สูงอายุมีโอกาที่จะมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าหรือเทียบเท่าแรงงานทั่วไป (ร้อยละ 57) แต่เมื่อพิจารณาด้านทัศนคติการทำงานแล้ว โอกาสที่ผู้สูงอายุจะมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานมีมากกว่าแรงงานทั่วไป (ร้อยละ 68) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งงานของการบริการลูกค้า การให้ข้อมูลลูกค้า และคอลเซ็นเตอร์ที่เน้นการใช้ชุดทักษะด้านการสื่อสาร ประสานงาน รวมถึงชุดทักษะด้านทัศนคติการบริการในการทำงานท้ายที่สุด การศึกษานี้ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยอยู่บนพื้นฐานของการได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมทั้งในมิติของนายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่ถูกจ้างงาน โดยสิ่งสำคัญอันดับแรกในการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ คือ เพิ่มประสิทธิภาพของ MOU ที่เหลือระยะเวลาอีกครั้งทาง ให้มีการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และหาแนวทางออกร่วมกัน และในขณะเดียวกัน ภาครัฐจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ข้อมูลและการเข้าถึงฐานข้อมูลการจ้างงานผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานผู้สูงอายุและนายจ้างอย่างแท้จริง

3.2.9. จากรายงานแนวทางในการจ้างแรงงานผู้สูงอายุของภาคเอกชนเพื่อรองรับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก⁽²²⁾ ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นด้านความต้องการจ้างแรงงานผู้สูงอายุของภาคเอกชน เห็นควรจ้างแรงงานผู้สูงอายุให้ทำงานต่อไป เนื่องจากเป็นแรงงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานสูง สามารถช่วยพัฒนาองค์กรและบุคลากรได้เป็นอย่างดี และปัจจุบันแรงงานรุ่นใหม่ยังไม่สามารถเข้ามาเติมเต็มตลาดแรงงานได้ทัน ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานไม่เพียงพอต่อความต้องการ ประเด็นต่อมาคือด้านจุดแข็งของแรงงานผู้สูงอายุที่มีอย่างหลากหลายทั้งการมีองค์ความรู้ ทักษะรอบด้านและประสบการณ์ที่ดีทั้งด้านบริหารและความชำนาญในวิชาชีพ จึงสามารถส่งต่อความรู้ต่างๆ ไปยังแรงงานรุ่นใหม่ ทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้แรงงานผู้สูงอายุเป็นผู้ที่เข้าใจวัฒนธรรมองค์กรและกฎระเบียบข้อบังคับ

ต่างๆ เป็นอย่างดี รวมถึงเป็นผู้มีความรับผิดชอบและความอดทนต่อการทำงาน และที่สำคัญคือสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีโดยเฉพาะในสภาวะกดดัน สำหรับประเด็นจุดอ่อนที่แรงงานผู้สูงอายุจำเป็นต้องเร่งพัฒนา คือ ความเข้าใจในเทคโนโลยีซึ่งถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญยิ่งในปัจจุบัน รวมถึงองค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปคือแรงงานผู้สูงอายุควรเพิ่มทักษะการทำงานให้เป็นแบบ Multi Skill พยายามเพิ่มเติมองค์ความรู้เดิมให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ประเด็นต่อมาคือด้านภาพรวมทางเศรษฐกิจ สังคม และระดับประเทศพบว่า การจ้างแรงงานผู้สูงอายุให้ทำงานต่อไปถือเป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ ช่วยให้ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระต่อสังคมและภาครัฐในการดูแล นอกจากนี้ยังทำให้ห่างไกลโรคภัยบางประเภท เช่น โรคซึมเศร้า โรคอัลไซเมอร์ เป็นต้น ในประเด็นด้านปัญหาหรืออุปสรรคจากการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในเทคโนโลยีและบางท่านอาจยังยึดติดกับการทำงานรูปแบบเดิม ๆ ไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ รวมถึงเรื่องสุขภาพที่อาจเป็นปัญหาในบางตำแหน่งงาน ประเด็นด้านการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในการจ้างแรงงานผู้สูงอายุพบว่า ควรจัดหน้าที่งานให้เหมาะสมกับช่วงอายุหรือองค์ความรู้ที่มี โดยเน้นการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ประเด็นสุดท้ายคือด้านรูปแบบและแนวทางในการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในอนาคต เห็นว่าควรจ้างแรงงานผู้สูงอายุให้ทำงานต่อไป เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสูง พบเจอปัญหาและอุปสรรคมากมาย ผ่านกระบวนการแก้ไขปัญหาต่างๆ มาแล้ว จึงถือเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหน้าที่ที่เหมาะสมจึงควรเน้นการเป็นที่ปรึกษา โดยต้องมีการกำหนดระเบียบการขยายเกณฑ์การเกษียณอายุอย่างชัดเจนเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

3.2.10. โครงการการทบทวน สังเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุไทย⁽²³⁾ มีข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ อาทิ เร่งรัดการเตรียมการเพื่อสูงวัยในประชากรก่อนวัยสูงอายุนุเคราะห์ความร่วมมือเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุกลุ่มเฉพาะ ปรับปรุงและติดตามและประเมินผลภายใต้สถานการณ์ที่มีหลายแผน ปรับปรุงแนวทางการจัดทำแผนงานบูรณาการให้เป็นแผนร่วมใหญ่ สังคายนาขอบเขตของบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านงานผู้สูงอายุ เสริมพลังให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังขาดศักยภาพ นำแนวคิด “สูงวัยในถิ่นเดิม” หรือ Aging in Place เป็นหลักการพื้นฐานในการจัดทำแผนผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ ผลิตรายละเอียดความรู้เพื่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฐานข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็น การศึกษาเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุและโอกาสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระดับสถาบัน ทิศนคติของประชาชนในเรื่องของ Social Justice (Universal VS. Targeting) กับการมีส่วนร่วมในการสร้างระบบการคุ้มครองทางสังคมเพื่อรองรับการใช้ชีวิตยามชราภาพ แหล่งที่มาของเงินเพื่อรองรับสังคมสูงวัย การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงระบบและปฏิสัมพันธ์กับการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3.2.11. จากการทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในสหราชอาณาจักร เยอรมนี สหรัฐอเมริกา แคนาดา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และไทย⁽²⁴⁾ โดยมี ขอบเขตการทบทวนวรรณกรรม 3 ด้านคือ 1) รูปแบบการให้บริการ 2) กระบวนการเข้าถึง และ 3) ค่าใช้จ่ายของระบบ พบว่า 1)

รูปแบบการให้บริการแบบเป็นทางการโดยรัฐและเอกชนผ่านสถานบริการ แบบไม่เป็นทางการโดยครอบครัว และชุมชนมีการให้สิทธิประโยชน์ทั้งในรูปแบบเงินสดและรูปแบบอื่น เช่น การดูแลที่บ้าน 2) กระบวนการเข้าถึง มีระบบคัดกรองเพื่อจัดระดับความต้องการการดูแลตามเกณฑ์การต าเนินกิจวัตรประจ าวันของผู้สูงอายุ และ3) ค่าใช้จ่ายของระบบ ผ่านระบบภาษี ระบบประกันสังคม และการจ่ายเอง โดยอาจมีแนวทางการพัฒนาเพื่อปิดช่องว่างความรู้ด้านรูปแบบการให้บริการ ด้านกระบวนการเข้าถึงระบบบริการ และด้านค่าใช้จ่ายของระบบบริการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผู้ให้การดูแลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ 2) การพัฒนากลไกการช่วยเหลือทางการเงิน 3) การจัดสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม 4) การจัดกิจกรรมการเพิ่มคุณภาพชีวิต 5) การปรับบทบาทของสถานพยาบาล 6) การเพิ่มจำนวนสถานบริการ 7) การปรับกระบวนการคัดกรองให้ครอบคลุมทั้งทางด้านการแพทย์ การดำเนินชีวิตประจำวัน และการเงิน และ 8) การพัฒนาระบบและกลไกทางการเงินการคลังให้สามารถรองรับภาระค่าใช้จ่ายในอนาคต

3.2.12. แนวคิดการสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเกิดขึ้นเนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกริเริ่มแนวคิดเมืองเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (aging friendly) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007⁽²⁵⁾ โดยเมืองเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุหมายถึง เมืองที่มีสภาวะแวดล้อม ที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยหรือการเข้าถึงของผู้สูงอายุอันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและมีคุณภาพ ให้กับผู้สูงอายุ โดยมีกรอบการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Age-Friendly City) ทั้งสิ้น 8 ด้าน คือ 1) อาคารสถานที่และบริเวณภายนอก (Outdoor spaces & buildings) 2. ระบบขนส่งและยานพาหนะ (Transportation) 3. ที่อยู่อาศัย (Housing) 4. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (Social Participation) 5. การให้ความเคารพและการยอมรับ (Respect & social inclusion) 6. การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน (Civic participation & employment) 7. การสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ (Communication & Information) 8. การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ (Community support & health services) ซึ่งตามแนวคิดของ นลินดา สุวรรณประสพ⁽²⁶⁾ จัดกลุ่มกรอบแนวคิด 8 ข้อ ตาม 3 องค์ประกอบ (ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านการจัดบริการ) ดังแสดงในแผนภาพที่ 6

แสดงองค์ประกอบการสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

องค์ประกอบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	1.ที่อยู่อาศัย	2.การคมนาคม	3.อาคาร สถานที่ และพื้นที่สาธารณะ
องค์ประกอบด้านสังคม	1.การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	2.การให้ความเคารพและการยอมรับ	3.การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน
องค์ประกอบด้านการบริการต่อผู้สูงอายุ	1.การสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ	2.การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ	

แผนภาพที่ 6 แสดงการจัดกลุ่ม กรอบ 8 ด้านของเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุใน 3 องค์ประกอบ
ที่มา นลินดา สุวรรณประสพ, 2561

3.2.13. จากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 เป็นแผนระยะยาว 20 ปี (พ.ศ.2545-2564)⁹ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์โดย 3 ยุทธศาสตร์แรกมุ่งเน้นที่ประชากรไทยทั้งวัยสูงอายุและผู้ที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาในระยะยาว ด้วยการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของคนในวัยหนุ่มสาวและวัยแรงงานเป็นลำดับแรก ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในกลุ่มที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้และช่วยเหลือสังคมได้ รวมทั้งมีระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือหรือตกอยู่ในภาวะพึ่งพา ส่วนยุทธศาสตร์ที่เหลือจะเน้นเรื่องการบริหารจัดการงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีบูรณาการ รวมทั้งการมีระบบข้อมูลและติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ อย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี

การติดตามประเมินผลในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าได้มีการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุไปได้ระดับหนึ่ง หากพิจารณาแต่เพียงร้อยละของดัชนีภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ผ่านมาอาจจะทำให้เข้าใจว่าการทำงานสัมฤทธิ์ผลน้อยลง แต่ส่วนหนึ่งน่าจะเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนดัชนีที่เน้นเชิงคุณภาพมากขึ้น และตั้งเป้าหมายสูงขึ้น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุยังเป็นไปค่อนข้างช้าเมื่อเทียบกับความเร็วของการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในแต่ละ ยุทธศาสตร์จะเห็นว่าผลการดำเนินงานของยุทธศาสตร์ที่ 1 ซึ่งเน้นการเตรียมการเพื่อยามสูงอายุยังต่ำกว่าเป้าหมายมากในทุกระยะของการประเมิน จึงเป็นที่น่าวิตกว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอนาคตอาจจะประสบ ปัญหาที่รุนแรงขึ้นกว่าปัจจุบัน เนื่องจากประชากรสูงอายุน่าจะเพิ่มขึ้นเป็นคลื่นมนุษย์ที่มีขนาดใหญ่มาก หากขาดการเตรียมตนเองให้พร้อม หวังที่จะรอรระบบที่พัฒนาขึ้นจากภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันการณ์ และไม่สามารถรองรับได้อย่างทั่วถึง

ข้อสังเกตจากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา มีสาระสำคัญ คือ

- 1) ขาดการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานขาด การบูรณาการ
- 2) ควรมีการปรับแผนผู้สูงอายุ ทั้งในส่วนของมาตรการ ดัชนี และเป้าหมายเป็นระยะ ทุก 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านสังคมสูงวัยและการพัฒนาของประเทศที่เป็นพลวัตที่ผ่านมา แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ขาดการปรับแผนอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ในการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 มีประเด็นที่ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 3.1) ควรมีการสรุปสาระสำคัญของแผนในลักษณะของแผนภาพแสดงความเชื่อมโยง ระหว่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในมิติต่างๆ และแนวทางการดำเนินงานของแผนให้ชัดเจน
 - 3.2) ควรลดจำนวนดัชนีในแต่ละยุทธศาสตร์และดัชนีควรสามารถสะท้อนถึงผล การดำเนินงานที่ครอบคลุมและมีความชัดเจน
 - 3.3) การตั้งค่าเป้าหมายของแต่ละดัชนีควรคำนึงถึงสถานการณ์ทางประชากรและสังคม ในแต่ละช่วงเวลาและความเป็นไปได้ของการดำเนินงานที่จะบรรลุผลตามที่ตั้งไว้
 - 3.4) ควรเพิ่มยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม

3.5) ควรมีมาตรการที่คำนึงถึงประชากรสูงอายุเฉพาะกลุ่มด้วย เช่น การจำแนกเป็น กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง วัยปลาย กลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพช่วยเหลือคนอื่นได้ ช่วยเหลือตัวเองได้ และกลุ่มที่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพา

4. ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

4.1 ชื่อ “ข้อเสนอเชิงนโยบาย”

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษาประเด็น *การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอด (Super Aged Society)*

4.2 วัตถุประสงค์ของข้อเสนอ

ข้อเสนอของการศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ *ให้ประเทศไทยมีแนวทางในการบริหารจัดการและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอดอย่างมีคุณภาพ* โดยวิเคราะห์ต่อยอดจากแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)

4.3 ข้อวิเคราะห์และแนวทางการดำเนินการของข้อเสนอ

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอในการต่อยอด	ตัวอย่าง แนวทางการขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการพัฒนาที่ 4.2 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต -ประเด็นย่อยที่ 4.2.4 ช่วงวัยแรงงานยกระดับศักยภาพทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่องมีความเข้าใจและมีทักษะทางการเงิน	แผนแม่บท ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต แผนย่อยที่ 4 การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน - แนวทางการพัฒนาที่ 2 เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจและทักษะทางการเงิน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและหลักประกันของตนเองและครอบครัว รวมทั้งสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับวัยทำงานผ่าน	1.ส่งเสริมให้ประชากรอายุ 25 – 59 ปี เร่งเตรียมการก่อนยามสูงอายุในมิติทางเศรษฐกิจ 1.1 ส่งเสริมการออมเงินเพื่อยามชราภาพ 1.2 เร่งรัดพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติแบบหลายชั้น 1.3 ขยายอายุเกษียณและส่งเสริมการทำงานต่อเนื่องของประชากรวัยทำงาน	ประเด็นพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ ประเด็น ขยายอายุเกษียณและส่งเสริมการทำงานต่อเนื่อง	1) การส่งเสริมการออม 2) การปรับปรุงกฎหมายแรงงานระบบภาษี และการประกันตน 3) ขยายอายุเกษียณเป็น 65 ปี และปรับนิยามสูงอายุเป็น หลัง 65 ปี 4) พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานและทักษะด้านดิจิทัล โดยเน้นกลุ่มเปราะบางผ่านระบบสัญญาจ้างที่

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอใน การต่อยอด	ตัวอย่าง แนว ทางการขับเคลื่อน
<p>ยุทธศาสตร์ชาติด้าน การสร้างโอกาสและ ความเสมอภาคทาง สังคม ประเด็นการพัฒนาที่ 4.3 การเสริมสร้าง พลังทางสังคม -ประเด็นย่อยที่ 4.3.2 การรองรับสังคมสูง วัยอย่าง มีคุณภาพ โดยเตรียมความ พร้อมในทุกมิติ ทั้ง มิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และ สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการออม และการลงทุนระยะ ยาวของคนตั้งแต่ ก่อนเกษียณอายุ</p>	<p>ระบบการคุ้มครองทาง สังคมและการส่งเสริม การออม แผนแม่บทประเด็น พลังทางสังคม แผนย่อยที่ 2 การ รองรับสังคมสูงวัยเชิง รุก - แนวทางการพัฒนาที่ 1 เร่งส่งเสริมการ เตรียมการก่อนยาม สูงอายุเพื่อให้สูงวัยใน ทุกมิติอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมให้ผู้ที่จะ เป็นผู้สูงอายุในอนาคต ได้เตรียมการให้พร้อม ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและ สภาพแวดล้อม</p>			<p>เป็นธรรมและจูงใจ เจ้าของกิจการ 5) โครงการเงินกู้ เพื่อประกอบอาชีพ สำหรับผู้มีอาชีพ ก่อนเกษียณ 5 ปี</p>
<p>ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการพัฒนาที่ 4.1 การปรับเปลี่ยน ค่านิยมและ วัฒนธรรม -ประเด็นย่อยที่ 4.1.1 การปลูกฝัง ค่านิยมและ วัฒนธรรมผ่านการ</p>	<p>แผนแม่บท ประเด็นการ เสริมสร้างให้คน ไทยมีสุขภาพที่ดี แผนย่อยที่ 1 การ สร้างความรอบรู้ด้าน สุขภาพและการ ป้องกันและควบคุม ปัจจัยเสี่ยงที่คุกคาม สุขภาพ - แนวทางการพัฒนาที่ 1 สร้างเสริมความรู้</p>	<p>2.สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจถึง กระบวนการชราภาพ ตระหนักถึงคุณค่า ศักดิ์ศรี และมีความ รับผิดชอบต่อผู้สูงอายุ 2.1 ส่งเสริมให้ความรู้ เรื่องกระบวนการชรา ภาพ 2.2 รณรงค์ให้สังคม ตระหนักถึงคุณค่าและ ศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ</p>	<p>ประเด็น รณรงค์ให้ สังคมตระหนัก ถึงคุณค่าและ ศักดิ์ศรีของ ผู้สูงอายุ ประเด็น รักษา ค่า นิยมของ สังคมในการ</p>	<p>1. สนับสนุนให้ ผู้สูงอายุอยู่ในถิ่นที่ อยู่ มีการรวมกลุ่ม ส่งเสริมศักยภาพ และการมีกิจกรรม สาธารณะ ประโยชน์ 2. ส่งเสริมให้สังคม และชุมชนเรียนรู้ และร่วมกันดูแล</p>

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอใน การต่อยอด	ตัวอย่าง แนว ทางการขับเคลื่อน
<p>เลี้ยงดูในครอบครัว -ประเด็นย่อยที่</p> <p>4.1.4 การปลูกฝัง ค่านิยมและ วัฒนธรรมโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน -ประเด็นย่อยที่</p> <p>4.1.7 การส่งเสริมให้ คนไทยมีจิต สาธารณะและมี ความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม</p> <p>ยุทธศาสตร์ชาติด้าน การสร้างโอกาสและ ความเสมอภาคทาง สังคม</p> <p><i>ประเด็นการพัฒนาที่</i></p> <p>4.3 การเสริมสร้าง พลังทางสังคม -ประเด็นย่อยที่</p> <p>4.3.1 สร้างสังคม เข้มแข็งที่แบ่งปัน ไม่ ทอดทิ้งกันและมี คุณธรรม ประเด็นย่อยที่</p> <p>4.3.2 การรองรับ สังคม สูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยเตรียมความ พร้อมในทุกมิติ ทั้ง มิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และ</p>	<p>เพื่อเพิ่มศักยภาพใน การจัดการสุขภาวะ ของคนทุกกลุ่มวัย - แนวทางการพัฒนาที่ 2 พัฒนาภาคี เครือข่ายประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นให้มี ความรู้ มีศักยภาพใน การป้องกันและ ควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่ คุกคามสุขภาวะ</p> <p><i>แผนย่อยที่ 4 การ กระจายบริการ สาธารณสุขอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ</i></p> <p>- แนวทางการพัฒนา ที่ 1 ปฏิรูประบบ การ จัดบริการสาธารณสุข ระดับปฐมภูมิและ บริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มี ภาวะพึ่งพิงไปยังส่วน ภูมิภาค โดยเฉพาะ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น</p> <p>- แนวทางการพัฒนาที่ ๒ พัฒนากำลังคนและ บุคลากรด้านสุขภาพสู่ ความเป็นมืออาชีพ</p>	<p>2.3 รักษา ค่านิยมของ สังคมในการดูแลรับผิดชอบ ของผู้สูงอายุใน ครอบครัวและชุมชน</p>	<p>ดูแล รับผิดชอบ ผู้สูงอายุใน ครอบครัวและ ชุมชน</p>	<p>ผู้สูงอายุใน ครอบครัวและ ชุมชน ผ่าน การศึกษา และ กิจกรรมประเพณี</p>

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอใน การต่อยอด	ตัวอย่าง แนว ทางการขับเคลื่อน
สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการออม และการลงทุนระยะ ยาวของคนตั้งแต่ ก่อนเกษียณอายุ				
<p>ยุทธศาสตร์ชาติด้าน การพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์</p> <p>ประเด็นการพัฒนาที่ 4.2 การพัฒนา ศักยภาพคนตลอด ช่วงชีวิต</p> <p>ประเด็นการพัฒนาที่ 4.3 ปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้ที่ ตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21</p> <p>-ประเด็นย่อยที่ 4.3.1 การ ปรับเปลี่ยนระบบ การเรียนรู้ให้เอื้อต่อ การพัฒนาทักษะ สำหรับศตวรรษที่ 21</p> <p>-ประเด็นย่อยที่ 4.3.6 การวาง พื้นฐานระบบรองรับ การเรียนรู้โดยใช้ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม</p>	<p>แผนแม่บทประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ แผนย่อยที่ 1 การ ปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้ที่ตอบสนองต่อ การเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21</p> <p>-แนวทางการพัฒนา ที่ 1 ปรับเปลี่ยนระบบ การเรียนรู้สำหรับ ศตวรรษที่ 21 โดย พัฒนาระบบการ เรียนรู้ของผู้เรียนทุก ระดับการศึกษา รวมถึง จัดกิจกรรมเสริมทักษะ เพื่อพัฒนาทักษะ สำหรับศตวรรษที่ 21 และพัฒนาระบบการ เรียนรู้เชิงบูรณาการที่ เน้นการลงมือปฏิบัติ เน้นการเรียนการสอนที่ เสริมสร้างทักษะชีวิต และสามารถนำมา ใช้ ต่อยอดในการประกอบ อาชีพได้จริง</p> <p>- แนวทางการพัฒนา ที่ 4 พัฒนาระบบการ</p>	<p>3. ส่งเสริมการพัฒนา ความรู้และศักยภาพ ตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้เท่าทันและสามารถ เลือกใช้ประโยชน์ จาก สื่อสารสนเทศและ เทคโนโลยีดิจิทัล</p> <p>3.1 ส่งเสริมประชากร วัยทำงานให้มีโอกาส เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ต่อเนื่องตลอดชีวิตที่ สอดคล้องกับความ สนใจและวิถีของตนเอง</p> <p>3.2 ส่งเสริมการให้ ความรู้และพัฒนาทักษะ ในการรู้เท่าทันสื่อและ ใช้สื่อสารสนเทศและ เทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง สร้างสรรค์</p>	<p>ประเด็น</p> <p>ส่งเสริมการให้ ความรู้และ พัฒนาทักษะ ในการรู้เท่าทัน สื่อสารสนเทศ และใช้สื่อสาร สสนเทศและ เทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง สร้างสรรค์</p>	<p>การส่งเสริมการ เรียนรู้ทักษะการ ใช้สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยี ดิจิทัล ผ่าน digital platform เป็น ศูนย์กลางการ เรียนรู้</p>

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอใน การต่อยอด	ตัวอย่าง แนว ทางการขับเคลื่อน
	เรียนรู้ตลอดชีวิต โดย การพัฒนาโปรแกรม ประยุกต์หรือสื่อที่ ประชาชนสามารถ เข้าถึงและใช้			
<p>ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการพัฒนาที่ 4.5 การเสริมสร้างให้ คนไทยมีสุขภาวะที่ดี</p> <p>-ประเด็นย่อยที่ 4.5.1 การสร้าง ความรอบรู้ด้านสุข ภาวะ</p> <p>-ประเด็นย่อยที่ 4.5.2 การป้องกัน และควบคุมปัจจัย เสี่ยงที่คุกคามสุข ภาวะ</p> <p>-ประเด็นย่อยที่ 4.5.5 การส่งเสริมให้ ชุมชนเป็นฐานใน การสร้างสุขภาวะที่ดี ในทุกพื้นที่</p>	<p>แผนแม่บทประเด็น การเสริมสร้างให้ คน ไทยมีสุขภาวะที่ดี</p> <p>แผนย่อยที่ 1 การ สร้างความรู้ ด้านสุขภาวะและ การป้องกันและ ควบคุมปัจจัยเสี่ยง ที่คุกคามสุขภาวะ</p> <p>-แนวทางการพัฒนาที่ 1 สร้างเสริมความรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพใน การจัดการสุขภาวะ ของคนทุกกลุ่มวัยโดย การพัฒนาสื่อเพื่อ ส่งเสริมและเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านสุข ภาวะที่ถูกต้องให้ ประชาชนสามารถ เข้าถึงโดยสะดวกและ นำไปใช้ในการจัดการ สุขภาพได้อย่าง เหมาะสม</p> <p>แผนย่อยที่ 5 การ พัฒนาและสร้างระบบ รับมือและปรับตัวต่อ โรคอุบัติใหม่และโรค</p>	<p>4. เร่งเสริมสร้างความ รอบรู้ด้านสุขภาพ</p> <p>4.1 สร้างความ ตระหนักถึงความสำคัญ ของการมีสุขภาพดีและ พฤติกรรมสุขภาพพึง ประสงค์</p> <p>4.2 ส่งเสริมการสร้าง ความรู้ด้านสุขภาพ</p> <p>4.3 สร้างสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการมีความรอบ รู้ด้านสุขภาพดีและ พฤติกรรมสุขภาพพึง ประสงค์ในชุมชน</p>	<p>ประเด็น สร้าง สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการมี ความรอบรู้ ด้านสุขภาพดี และพฤติกรรม สุขภาพพึง ประสงค์ใน ชุมชน</p>	<p>โครงการชุมชนสูง วัยสุขภาพดี (Golden Years Community) เป็น ชุมชนต้นแบบด้าน พฤติกรรมสุขภาพ วิถีชุมชน</p>

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอใน การต่อยอด	ตัวอย่าง แนว ทางการขับเคลื่อน
	<p>อุบัติเหตุซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>-แนวทางการพัฒนาที่ 1 เผยแพร่ความรู้สุขภาพและสร้างความตระหนักของประชาชนเรื่องโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยพัฒนาโครงสร้างระบบสาธารณสุขเครือข่ายเตือนภัย และเฝ้าระวังโรคให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ</p> <p>แผนแม่บทประเด็นพลังทางสังคม</p> <p>แผนย่อยที่ 2 การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก</p> <p>- แนวทางการพัฒนาที่ 1 เร่งส่งเสริมการเตรียมการก่อนยามสูงอายุเพื่อให้สูงวัยในทุกมิติอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมให้ผู้ที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคตได้เตรียมการให้พร้อมทั้งในมิติสุขภาพ</p>			

ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนแม่บท	แผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3	ข้อเสนอใน การต่อยอด	ตัวอย่าง แนว ทางการขับเคลื่อน
	เศรษฐกิจ สังคม และ สภาพแวดล้อม			
ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการพัฒนาที่ 4.5 การเสริมสร้าง ให้คนไทยมีสุขภาวะ ที่ดี - ประเด็นย่อยที่ 4.5.3 การสร้าง สภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการมีสุขภาวะ ที่ดี	แผนแม่บทประเด็น การเสริมสร้างให้ คน ไทยมีสุขภาวะที่ดี แผนย่อยที่ 2 การ ใช้ชุมชนเป็นฐานใน การสร้าง สภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการมีสุข ภาวะที่ดี -แนวทางการพัฒนาที่ 1 จัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่เป็นมิตร ต่อสุขภาพและเอื้อต่อ การมีกิจกรรมสำหรับ ยกระดับสุขภาวะ ของ สังคม -แนวทางการพัฒนาที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนให้ เกิดมาตรการของ ภาครัฐที่สนับสนุน สินค้าที่เป็นมิตรต่อ สุขภาพประชาชน	5. ส่งเสริมความรู้ เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและ สภาพแวดล้อมที่ เหมาะสม กับวัยสูงอายุ และเพิ่มโอกาสใน การ ปรับสภาพที่อยู่อาศัย 5.1 เร่งสร้างความ ตระหนักถึงความสำคัญ ของที่อยู่อาศัยและ สภาพแวดล้อมที่ ปลอดภัยสำหรับ ผู้สูงอายุ 5.2 ส่งเสริมการ ปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะครัวเรือนที่มี บิดามารดาสูงอายุอาศัย อยู่ด้วย 5.3 ส่งเสริมการ ขยายตัวของธุรกิจและ อุตสาหกรรมการผลิต วัสดุอุปกรณ์และสิ่ง อำนวยความสะดวก สำหรับผู้สูงอายุ	ประเด็น เร่ง สร้างความ ตระหนักถึง ความสำคัญ ของที่อยู่อาศัย และ สภาพแวดล้อม ที่ปลอดภัย สำหรับ ผู้สูงอายุ	การพัฒนาเมือง/ ชุมชน ภายใต้ แนวคิด Age- Friendly City

4.4 กลไกการขับเคลื่อนข้อเสนอฯ ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล (Policy Advocacy)

จากตัวอย่างแนวทางขับเคลื่อนดังระบุในข้อ 4.3 เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมและสามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริงภายในกรอบระยะเวลาเป้าหมาย ทางคณะผู้ศึกษาจึงขอเสนอการขับเคลื่อน 7 ประเด็น 10 แนวทาง โดยต่อยอดจากแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุระยะที่ 3 พ.ศ. 2566-2580 ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้

ประเด็น	แนวทาง	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงาน รับผิดชอบ
			ระยะสั้น (1ปี)	ระยะ กลาง (3ปี)	ระยะยาว (5ปี)	
ประเด็น พัฒนา ระบบบำนาญ แห่งชาติ	1) การส่งเสริม การออม	ส่งเสริมการออมและการ ลงทุนของผู้สูงอายุ โดย การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับ การเงิน การฝึกอบรม เกี่ยวกับการลงทุน และ การสนับสนุนในการ เข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสม	✓	✓	✓	กอช.
		สร้างและสนับสนุน สมาคมหรือองค์กรที่ มุ่งเน้นในการสร้างรายได้ ลงทุน และการออมของ ผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถเป็น ช่องทางในการแลกเปลี่ยน ความรู้และการสนับสนุน ทางเศรษฐกิจ		✓	✓	กอช.
	2) การปรับปรุง กฎหมายแรงงาน ระบบภาษีและ การประกันตน	ส่งเสริมให้เกิดกฎหมาย และระเบียบที่คุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของ ผู้สูงอายุ		✓	✓	รง./พม. โดย ผส.
		ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ประชาชนโดยเฉพาะ อย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ การประกันตนตาม มาตรา 40 ของสำนักงาน ประกันสังคม	✓	✓	✓	รง.
		ปรับปรุง พรบ.ผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบัน			✓	ผส.

ประเด็น	แนวทาง	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงาน รับผิดชอบ
			ระยะสั้น (1ปี)	ระยะ กลาง (3ปี)	ระยะยาว (5ปี)	
2.ประเด็น ขยายอายุเกษียณ และส่งเสริมการ ทำงานต่อเนื่อง	3) สร้างโอกาสการ ทำงาน/ขยายอายุ เกษียณเป็น 65 ปี	สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมี งานทำหรือทำงานอิสระ เช่น การฝึกอบรมและ ร่วมมือกับธุรกิจเพื่อจัดหา งานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	✓	✓	✓	รง.
		สร้างชุมชนเศรษฐกิจ สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อ สนับสนุนการแลกเปลี่ยน ทรัพยากร การแบ่งปัน ความรู้ และการสนับสนุน กิจการของผู้สูงอายุ		✓	✓	ผส.
		ส่งเสริม สนับสนุน ให้ภาคเอกชนขยาย อายุเกษียณเป็น 65 ปี โดยการใช้มาตรการภาษี ที่จูงใจ		✓	✓	รง.
		ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิด ความร่วมมือการส่งเสริม การจ้างงานและการฝึก อาชีพให้ผู้สูงอายุระหว่าง หน่วยงานภาครัฐกับ ภาคเอกชนให้มีการ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	✓	✓	✓	รง.
		4) พัฒนาทักษะ ฝีมือแรงงาน และทักษะด้าน ดิจิทัลผ่านระบบ สัญญาจ้างที่เป็น ธรรมและจูงใจ เจ้าของ กิจการ	ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการ สร้างรายได้และลดความ เป็นเหยื่อของผู้สูงอายุ โดยการสนับสนุนการ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้งาน เทคโนโลยีและการเข้าถึง สื่อสารออนไลน์	✓	✓	✓

ประเด็น	แนวทาง	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงาน รับผิดชอบ
			ระยะสั้น (1ปี)	ระยะ กลาง (3ปี)	ระยะยาว (5ปี)	
	5) โครงการเงินกู้ เพื่อประกอบ อาชีพ สำหรับ ผู้มีอาชีพก่อน เกษียณ 5 ปี	ส่งเสริมและสนับสนุน กิจการของผู้สูงอายุ โดย การให้คำแนะนำทาง ธุรกิจ การอบรมเกี่ยวกับ การจัดการธุรกิจ และการ สนับสนุนทางการเงิน สำหรับการเริ่มต้นธุรกิจ	✓	✓	✓	รง.
		ส่งเสริมโอกาสให้ผู้สูงอายุ มีโอกาสเรียนรู้ และ พัฒนาทักษะเพื่อเข้าสู่ ตลาดแรงงานหรือเริ่ม กิจการของตนเอง เช่น การอบรมการทำงาน การ สนับสนุนการศึกษาต่อ หรือการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับการเริ่มต้นธุรกิจ	✓	✓	✓	รง.
3.ประเด็น รณรงค์ให้สังคม ตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรี ของ ผู้สูงอายุ	6) สนับสนุนให้ ผู้สูงอายุอยู่ใน ถิ่นที่อยู่ มีการ รวมกลุ่มส่งเสริม ศักยภาพและ การมีกิจกรรม ส า ร ณะ ประโยชน์	การสนับสนุนการแบ่งปัน ประสบการณ์และความรู้: สร้างพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ และความรู้กับผู้อื่น เช่น การถ่ายทอดความรู้จาก ภูมิปัญญา	✓	✓	✓	ผส./สค.
		การสนับสนุนการเป็นส่วน หนึ่งของชุมชน: สร้าง โอกาสให้ผู้สูงอายุมีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน และมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ เช่น การ สนับสนุนกิจกรรม อาสาสมัคร การเป็น สมาชิกขององค์กรชุมชน	✓	✓	✓	ผส./สค.

ประเด็น	แนวทาง	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงาน รับผิดชอบ
			ระยะสั้น (1ปี)	ระยะ กลาง (3ปี)	ระยะยาว (5ปี)	
		หรือการเข้าร่วมกิจกรรม ทางการเมือง				
4.ประเด็น รักษาค่านิยม ของสังคมในการ ดูแลรับผิดชอบ ผู้สูงอายุ ในครอบครัวและ ชุมชน	7) ส่งเสริมให้ สังคมและชุมชน เรียนรู้และ ร่วมกันดูแล ผู้สูงอายุใน ครอบครัว และ ชุมชน ผ่าน การศึกษา และ กิจกรรมประเพณี	การเชื่อมโยงเครือข่าย: สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุ เชื่อมโยงกับชุมชนและ กลุ่มสังคมที่หลากหลาย เช่น การสนับสนุนกิจกรรม เชื่อมโยงระหว่าง เครือข่ายผู้สูงอายุหรือ เครือข่ายอื่นในการจัด กิจกรรมทางวัฒนธรรม	✓	✓	✓	ผส./สค.
5.ประเด็น ส่งเสริมการให้ ความรู้และ พัฒนาทักษะใน การรู้เท่าทัน สื่อสารสนเทศ และใช้สื่อสาร สนเทศ และ เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างสร้างสรรค์	8) การส่งเสริม การเรียนรู้ทักษะ การใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยี ดิจิทัลผ่าน digital platform เป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ออนไลน์: สร้างโอกาสให้ ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ และพัฒนาทักษะผ่าน แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ออนไลน์ เช่น คอร์สเรียน ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ งานคอมพิวเตอร์ การใช้ งานอินเทอร์เน็ต หรือการ ใช้แอปพลิเคชัน	✓	✓	✓	ดศ.
		ส่งเสริมและสนับสนุนให้มี การพัฒนาแอปพลิเคชัน และเว็บไซต์ที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถ เรียนรู้และใช้เทคโนโลยี อย่างสะดวกสบาย	✓	✓	✓	ดศ.
6.ประเด็น สร้างสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการมี ความรอบรู้ด้าน สุขภาพดี และ	9) ชุมชนสูงวัย สุขภาพดี (Golden Years Community) ชุมชนต้นแบบ	จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมสุขภาพ เช่น การสร้างโปรแกรมการ ออกกำลังกาย การเรียนรู้ เกี่ยวกับโภชนาการ หรือ	✓	✓	✓	อปท./สธ.

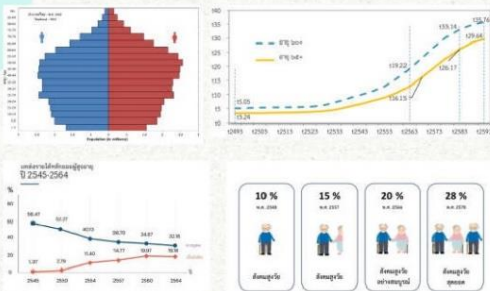
ประเด็น	แนวทาง	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงาน รับผิดชอบ
			ระยะสั้น (1ปี)	ระยะ กลาง (3ปี)	ระยะยาว (5ปี)	
พฤติกรรม สุขภาพพึง ประสงค์ในชุมชน	ด้านพฤติกรรม สุขภาพวิถีชุมชน	การจัดกิจกรรมสำหรับ เพื่อให้ผู้สูงอายุมี พฤติกรรมสุขภาพพึง ประสงค์				
		สนับสนุน/จัดให้มีบริการ ด้านสุขภาพแบบองค์รวม แก่ชุมชนผู้สูงอายุ เช่น หน่วยบริการสาธารณสุข เคลื่อนที่สำหรับดูแล สุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน การเคลื่อนไหวและ สุขภาพจิต, การเข้าถึง แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ สุขภาพที่ถูกต้อง, บริการ ตรวจสุขภาพประจำปี เป็นต้น	✓	✓	✓	อปท./สธ.
		เสริมสร้างให้ชุมชนมีส่วน ร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ผ่านอาสาสมัคร สาธารณสุขของชุมชน (อสม.)	✓	✓	✓	อปท./สธ.
7.ประเด็น เร่งสร้างความ ตระหนักถึง ความสำคัญของ ที่อยู่อาศัยและ สภาพแวดล้อมที่ ปลอดภัยสำหรับ ผู้สูงอายุ	10) การพัฒนา เมือง/ชุมชน ภายใต้แนวคิด Age-Friendly City	สร้างพื้นที่สาธารณะ (ลาน ชุมชน) ที่สำหรับการออก กำลังกายและกิจกรรมที่ เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น สวนสาธารณะ สนาม กีฬา หรือกิจกรรมสำหรับ การเล่น	✓	✓	✓	อปท.
		ส่งเสริม/จัดให้มีการ ปรับปรุงอาคารและที่อยู่ อาศัยให้เป็นมิตรกับ	✓	✓	✓	อปท.

ประเด็น	แนวทาง	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงาน รับผิดชอบ
			ระยะสั้น (1ปี)	ระยะ กลาง (3ปี)	ระยะยาว (5ปี)	
		ผู้สูงอายุ อาทิ แสงสว่าง จุดพักคอย ทางเดินลาด ราวเกาะ ฯลฯ				
		ส่งเสริมให้มีการพัฒนา ระบบขนส่งสาธารณะ รองรับการเดินทางของ ผู้สูงอายุ เช่น การจัดรถ บริการรับส่งผู้สูงอายุ ตรวจสุขภาพ โรงพยาบาล, การจัด อบรมสร้างความ ตระหนักรู้เรื่องการ เดินทางที่เหมาะสมกับ ผู้สูงอายุ และการให้ ความช่วยเหลือฉุกเฉิน		✓	✓	คค.

5. สรุปภาพรวม (Policy Brief)

การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอด (Super Aged Society)

1

2

สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) มีประชากรช่วงอายุวัยทำงานสัดส่วนที่ลดลง ทำให้ภาคการผลิตขาดแคลนแรงงาน และมีการพึ่งพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ผู้สูงอายุหรือวัยเกษียณขาดรายได้หรือมีรายได้น้อยลงและคุณภาพชีวิตลดลง เป็นภาระของบุตรหลานต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาทางการแพทย์ และภาระงบประมาณภาครัฐที่เพิ่มสูงขึ้น

ข้อมูล การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ระบบประกันการดูแลระยะยาว สามารถลดค่าใช้จ่ายในการดูแลระยะยาว การจัดตั้งและดำเนินการศูนย์ผู้สูงอายุ การสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ การจ้างงานผู้สูงอายุอย่างครบวงจรเป็นระบบ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา มาตรการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานขาดการบูรณาการ

3

สรุปข้อเสนอเชิงนโยบาย

4

การดำเนินการต่อยอดแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) เพื่อให้ประเทศไทยมีแนวทางในการบริหารจัดการและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสูงอายุขั้นสุดยอดอย่างมีคุณภาพ มีประเด็น ดังนี้

- 1) พัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ
- 2) ขยายอายุเกษียณและส่งเสริมการทำงานต่อเนื่อง
- 3) รณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
- 4) รักษาค่านิยมของสังคมในการดูแลรับผิชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน
- 5) ส่งเสริมการให้ความรู้และพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์
- 6) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีและพฤติกรรมสุขภาพพึงประสงค์ในชุมชน
- 7) เร่งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อมูลผู้จัดทำ

1. นายคังศักดิ์ บุรณะกุล	6. นางเอกอนงค์ บัวมาศ
2. นางสุภาภรณ์ จุลละสุภา	7. นางกัลยาณี บุญธรรม
3. นางอ้อยทิพย์ ไต่ะหมัดและ	8. นางนงลักษณ์ เชื้ออ๊กกิติ
4. นายภาณุพงศ์ แสงคำ	9. นางมณฑกา ธีรชัยสกุล
5. นายชัยพิชิต สอนสมนึก	10. นายอภิศักดิ์ สรวีสุต

5

บรรณานุกรม

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก www.nso.go.th
2. จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ 31 ธันวาคม 2566. (2567, 31 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 46 - 48.
3. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565, มหาวิทยาลัยมหิดล
4. ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (http://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_61.pdf), สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก (http://popcensus.nso.go.th/quick_stat1.php?rg=1)
5. United Nations. (2019). Population Division (2019), Department of Economic and Social Affairs
6. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565, มหาวิทยาลัยมหิดล
7. ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand) ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 สิงหาคม 2556, สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
8. _____.
9. กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566 - 2580) , สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก www.dop.go.th
10. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก www.nesdc.go.th
11. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก www.nesdc.go.th
12. เอี่ยมพร พิชัยสนิธ. (2562). การเตรียมความพร้อมแบบองค์รวมสำหรับสังคมสูงอายุของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก <https://setthasarn.econ.tu.ac.th/blog/detail/26>
13. ปราณี ทินกร. (2562). เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสวัสดิการ และกรณีศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2567, จาก <http://legacy.orst.go.th/wp-content/uploads/2019/12/เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสวัสดิการ-04-12-19.pdf>

14. วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และยศ วัชระคุปต์. (2560). ระบบประกันการดูแลระยะยาว:ระบบที่เหมาะสมกับประเทศไทย, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, บริษัท โรงพิมพ์วิฑูรย์การปก (1997) จำกัด
15. อัมภินิ ลากสมบุรณ์ดี. (2562). การวิเคราะห์แนวทางการประกันการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในเชิงเศรษฐศาสตร์, ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2562
16. ชัชชชา บุญเนียมแดง และ จิตาภา ธิริศิริกุล. (2560). การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในสาธารณรัฐเกาหลี : กรณีศูนย์ผู้สูงอายุในเขตมหานครโซล, สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม-กรกฎาคม 2560
17. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). ดัชนีพัฒนาพลังผู้สูงอายุไทย, บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด
18. ศุภชัย ศรีสุชาติ และแก้วขวัญ ตั้งติงศ์กุล. (2562). โครงการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ ตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม (E6), คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
19. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 12. (2562). โครงการวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย, สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไอควิมิเดีย
20. เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และคณะ. (2563). โครงการสถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
21. ชลธิชา อัครนิรันดร์ และคณะ. (2563). โครงการรูปแบบการจ้างงานผู้สูงอายุในภาคเอกชนของไทย: ความยืดหยุ่น ผลิตภาพ และการคุ้มครอง, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22. กานตมา พงษ์นัยรัตน์. (2564). แนวทางในการจ้างแรงงานผู้สูงอายุของภาคเอกชนเพื่อรองรับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
23. วรเวศม์ สุวรรณระดา และคณะ. (2565). โครงการการทบทวน สังเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุไทย, คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. กุสาวดี เมลืองนนท์ และคณะ. (2566). ระบบการดูแลระยะยาวแบบต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุ : การทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขต, วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 : มกราคม – เมษายน 2566
25. นลินดา สุวรรณประสพ. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อม : กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. 2561. วิทยานิพนธ์.คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคผนวก

คณะผู้จัดทำ

- 9905 ชื่อ- สกุล นายคงศักดิ์ บุรณะกุล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองจัดทำงบประมาณองค์การบริหารรูปแบบพิเศษและรัฐวิสาหกิจ
หน่วยงาน สำนักงานงบประมาณ
- 9914 ชื่อ- สกุล นางสาวภาภรณ์ จุลละสุภา
ตำแหน่ง คลังจังหวัดลำปาง
หน่วยงาน กรมบัญชีกลาง
- 9923 ชื่อ- สกุล นางอ้อยทิพย์ โต้ะหมัดและ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ กรุงเทพมหานคร
หน่วยงาน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
- 9932 ชื่อ- สกุล นายภาณุพงศ์ แสงคำ
ตำแหน่ง สหกรณ์จังหวัดศรีสะเกษ
หน่วยงาน กรมส่งเสริมสหกรณ์
- 9941 ชื่อ- สกุล นายชัยพิชิต สอนสมนึก
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี
หน่วยงาน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 9950 ชื่อ- สกุล นางเอกอนงค์ บัวมาศ
ตำแหน่ง พาณิชยจังหวัดชลบุรี
หน่วยงาน สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
- 9959 ชื่อ- สกุล นางกัลยาณี บุญธรรม
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
หน่วยงาน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 9968 ชื่อ- สกุล นางนงลักษณ์ เชื้อภักดี
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบบริการจัดหางาน
หน่วยงาน กรมการจัดหางาน
- 9977 ชื่อ- สกุล นางมณฑกา ธีรชัยสกุล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองสมุนไพรรักษาโรค
หน่วยงาน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- 9986 ชื่อ- สกุล นายอภิศักดิ์ สรวีสุตร
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 4 (ภาคใต้)
หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ